

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
**Poslání neziskového sektoru v současné
společnosti**

Předkládá: Václava Tichá

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

Plzeň 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Poslání neziskového sektoru v současné společnosti“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Plzni 1. března 2015

Václava Tichá

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu bakalářské práce JUDr. Tomáši Loudovi, CSc. za cenné rady, podněty, připomínky a odborné vedení při zpracování mé bakalářské práce.

OBSAH

Úvod	7
1. Vývoj a poslání neziskového sektoru	10
1.1. Svoboda sdružování	11
1.2. Charita a filantropie	13
1.3. Teorie vzniku neziskových organizací	14
1.3.1. Teorie heterogenity	14
1.3.2. Teorie přídavného faktoru	15
1.3.3. Teorie důvěry	15
1.3.4. Teorie sociálního státu	16
1.3.5. Teorie vzájemné závislosti	16
1.3.6. Teorie sociálních zdrojů	16
1.4. Historie neziskového sektoru	17
1.5. Vliv rekonstrukce soukromého práva na současnou úpravu neziskových organizací	20
2. Obecná charakteristika neziskového sektoru	22
2.1. Členění národního hospodářství	23
2.2. Typologie neziskových organizací v České republice	24
2.2.1. Společné znaky pro všechny NO a pro soukromé NO	27
2.2.2. Typologie neziskových organizací podle kritéria veřejného prospěchu	28
2.2.3. Neziskové organizace podle typu činnosti	28
2.2.4. Členění neziskových organizací dle oborů	29
2.3. Založení, registrace a vznik právnické osoby	29
2.3.1. Spolky	32
2.3.2. Obecně prospěšné činnosti	34

2.3.3. Ústavy	36
2.3.4. Nadace	37
2.3.5. Nadační fondy	38
2.3.6. Evidované právnické osoby	39
2.3.7. Společnost s ručením omezeným	41
2.3.8. Akciová společnost	43
2.3.9. Družstvo	44
2.4. Legislativní úprava neziskového sektoru	47
3. Vztah státu k neziskovému sektoru v současné společnosti	49
3.1. Modely vztahů státu a neziskového sektoru	49
3.2. Partnerství státu a soukromého neziskového sektoru	52
3.3. Vliv právních norem Evropské unie a jejich důsledky na partnerství veřejného a soukromého sektoru v České republice	55
3.4. Neziskové organizace pro děti a mládež v Plzni	57
4. Neziskový sektor a jeho financování	59
4.1. Zdroje financování	59
4.2. Dotace státu neziskovým organizacím	62
4.2.1. Rada vlády pro neziskové organizace	63
4.2.2. Nadační investiční fond	65
4.3. Finanční možnosti pro neziskové organizace z fondů EU	66
Závěr	69
Resumé	73
Přehled pramenů	75
Přílohy.....	81

Úvod

V mé bakalářské práci se zabývám problematikou poslání neziskového sektoru v současné společnosti. Toto téma je mi blízké, neboť pracuji ve školství a se zástupci neziskových organizací zabývajícími se mládeží a jejich volným časem přicházím do kontaktu velice často. Možná i proto, abych lépe pochopila celou problematiku a její podstatu, jsem si toto téma vybrala a studiem literatury a právních norem se snažím proniknout do hloubky. Součástí jedné podkapitoly bude rovněž popis neziskové organizace působící na území města Plzně zaměřené na mládež, konkrétně Středisko volného času Radovánek.

Pro lepší pochopení jsem využila členění neziskového sektoru dle hospodářského principu Jaroslava Rektoříka, který rozlišuje ziskové a neziskové organizace. Neziskové organizace pak dále rozděluje na veřejné neziskové organizace a neveřejné (soukromé) organizace. Pro mou práci používám označení soukromý (neveřejný) neziskový sektor, soukromé (neveřejné) neziskové organizace (zkratky SNS, SNO, NNS, NNO). V některé literatuře se též můžeme setkat s označením občanský sektor nebo třetí sektor, ale ve své podstatě se stále jedná o tytéž organizace.

Základní podstatu soukromých neziskových organizací tvoří dobrovolné sdružení občanů ve specificky určené skupině, kteří sdílejí společné hodnoty a jsou ochotni spolupracovat na dosažení společného cíle bez ekonomického prospěchu pro sebe ani jinou právnickou či fyzickou osobu. Veškeré získané a vytvořené prostředky jsou využívány k naplnění společenského poslání.

Potřeba soukromého neziskového sektoru spočívá v reakci společnosti na důsledky selhání ziskového (tržního) sektoru a neefektivního hospodaření veřejného neziskového sektoru. SNS používá sociální, ekonomické, politické a etické nástroje, s nimiž působí na rozvoj politické kultury, uvědomování si občanských práv a povinností a vykonává také funkci spotřebitele a producenta služeb a statků a někdy i zaměstnavatele.

Mé studium a analýza dostupné literatury a právních norem bylo ztíženo díky rekodifikaci soukromého práva v lednu 2014. Při zpracování mé bakalářské práce jsem se snažila vycházet z aktuálních právních norem. Musela jsem přizpůsobovat

studium současné právní úpravě, neboť odborná literatura obsahovala neplatné či nesprávné údaje.

Za jeden z cílů mé práce jsem si stanovila zmapování vývoje a poslání neziskového sektoru v našich podmínkách. K dílčím cílům dále patří popsání základní charakteristiky neziskového sektoru, definování jeho vztahu ke společnosti v současné době a zhodnocení spolupráce na konkrétním příkladu neziskové organizace Radovánek v Plzni. Posledním dílčím cílem je provedení analýzy způsobu financování.

Při zpracování bakalářské práce použiji metody obsahové analýzy a syntézy teoretických přístupů a modelů vztahu stát a neziskový sektor, a to z odborné literatury, periodik a z internetových zdrojů. Metodu analýzy využiji rovněž při zjišťování způsobu financování neziskového sektoru a právního prostředí. Ke své práci jsem dále využila internetové stránky týkající se platných právních norem a seznamujících občana s problematikou neziskového sektoru.

Práci jsem rozdělila do čtyř kapitol. V první kapitole se nejprve zabývám jednotlivými společenskými teoriemi, které se podílejí na vzniku neziskových organizací. S tím souvisí i exkurz do historie, kdy je zřejmé, že podobné instituce těm dnešním existovaly na našem území již od 13. století.

Ve druhé kapitole charakterizuji neziskový sektor v obecné rovině a zabývám se jednotlivými druhy jeho členění a typologií, což pomáhá osvětlit danou problematiku. V té samé kapitole popisuji základní formy těchto organizací, jaké jsou podmínky založení, registrace a vzniku, jaký mají účel a cíl, popř. povinnou kapitálovou vybavenost a vkladové povinnosti zakladatelů. V průběhu zpracování mé práce jsem postupně nastudovala řadu právních norem, které upravují postavení neziskových organizací ve společnosti, vztahy k občanům a státním institucím a upravují jejich práva a povinnosti. Vzhledem k velkému počtu jsem zvolila jejich postupné vypisování do samostatné přílohy.

Ve třetí kapitole se zaměřuji na současnou českou společnost a její vztah k neziskovým organizacím i z pohledu Evropského práva, což je aktuální téma a často rozebírané ve všech médiích. Pro zajímavost jsem použila konkrétní příklad spolupráce volnočasové neziskové organizace Radovánek v Plzni, se zaměřením

na mládež a volnočasové aktivity. Na závěr se zabývám způsoby financování těchto organizací.

Veškerou použitou literaturu i internetové zdroje uvádím v závěru bakalářské práce.

1. Vývoj a poslání neziskového sektoru

Určitou příčinu rozvoje neziskového sektoru ve světě můžeme hledat v historickém vývoji některých zemí. Zpočátku se neziskové organizace vytvářely v místech, kde existovaly lidské společnosti, ale nebyly dosud vytvořeny vládní orgány a instituce. K tomu, aby mohli obyvatelé řešit sociální situace, museli si tedy vytvořit dobrovolné instituce, která problémy komunity pomáhaly řešit. Tak tomu bylo např. v koloniální Americe. V bývalých socialistických zemích byla hlavní příčinou vzniku neziskových organizací, nikoli neexistence státních orgánů, ale neexistence tržní ekonomiky jako takové. Zde neziskové organizace nahrazovaly poskytování služeb ze strany soukromých společností v tržní ekonomice.¹

Kromě historických příčin a faktorů spočívá oprávněnost existence třetího sektoru na teoretických základech. To znamená, že potřeba třetího neziskového sektoru vyrůstá z inherentních omezení úlohy trhu a státu v oblasti poskytování těch služeb, které moderní společnost ke svému rozvoji nezbytně potřebuje a také vyžaduje. Co se týče produkce zboží spotřebního charakteru (potraviny, průmyslové spotřební zboží, některé služby), tak tržní mechanismus poskytuje dobré prostředí. Jenže pokud jde o produkci kolektivních statků (veřejné zboží v podobě obrany, bezpečnosti, komunikací, životního prostředí), tak mechanismus tržních sil a vztahů selhává. Vláda řeší nedostatek veřejných statků zpravidla tím, že zavádí a zvyšuje příslušné daně, kterými je veřejné zboží placeno. Pokud však určitá populační skupina požaduje určitý sortiment veřejných statků (vyšší nebo kvalitnější vzdělání, kvalitnější kultura, atd.), který však není považován za všeobecně žádoucí a stát jej odmítne poskytovat, musí přijít alternativa v podobě soukromých neziskových organizací. V těch se iniciují skupiny jednotlivců, kteří pociťují nedostatek určitého veřejného zboží, u kterého vláda nenašla adekvátní řešení. Uvedení jednotlivci se mohou dobrovolně sdružit, aby problém sami vyřešili. Neziskové organizace tímto způsobem pomáhají řešit převis poptávky

¹ DUBEN, Rostislav. *Neziskový sektor v ekonomice a společnosti*. 1. vydání. Praha: Codex Bohemia s.r.o., 1996. s. 74. ISBN 80-85963-19-1.

nad nabídkou kolektivních statků, které nemůže nebo nechce řešit vláda ani organizace komerčního charakteru.²

Každá taková vzniklá veřejně prospěšná organizace má základní úkol, a to určení konkrétního poslání a stanovení jejích dlouhodobých a krátkodobých cílů. Formulace poslání závisí na konkrétní organizaci a jejím specifickém charakteru činnosti. V žádné právní normě není formulace poslání stanovena. Poslání musí mít konkrétní charakter, díky kterému se jednotlivé organizace od sebe odlišují. Vyjadřuje činnosti, které organizace realizuje a jaké má zaměření ve vztahu k dosahování užitků.³

Základním znakem poslání neziskové organizace je uspokojování potřeb občanů, které nemůže zajistit tržní ani veřejný sektor. Při realizaci své činnosti by měla organizace ctít morální zásady a altruistický pohled na svět. Poslání musí být konkrétní, a to kvůli vytyčování cílů organizace, strategií, užitků, výkonnosti a efektivnosti. Do poslání může být zahrnuta i tvorba zisku, pokud to typ a technické zázemí organizace umožňuje a jestliže je finanční zdroj následně použit pro další rozvoj organizace. Na rozdíl od komerčních podnikatelských organizací je však poslání neziskových organizací zaměřeno zejména na změnu lidské bytosti a osobnosti, aby byl občan aktivním spolupracovníkem a nikoliv jen příjemcem poskytovaných příslušných služeb.⁴

Detaily poslání jsou u každé organizace zakomponované do dokumentů týkajících se založení, registrace a hospodaření (žádosti o registraci, zakládací a zřizovací listiny, zápis do rejstříku či jiné evidence, statuty, stanovy, organizační řády, výroční zprávy o hospodaření a auditu).

1.1. Svoboda sdružování

Za vznikem neziskových organizací stojí právo sdružovací, které patří mezi základní svobody demokratického státu. Svoboda sdružování umožňuje občanům se sdružovat do příslušných organizačních struktur a pouze zákonodárny orgán má

² DUBEN, Rostislav. *Neziskový sektor v ekonomice a společnosti*. 1. vydání. Praha: Codex Bohemia s.r.o., 1996. s. 75. ISBN 80-85963-19-1.

³ DUBEN, Rostislav. *Neziskový sektor v ekonomice a společnosti*. 1. vydání. Praha: Codex Bohemia s.r.o., 1996. s. 127-131. ISBN 80-85963-19-1

⁴ REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru, Základy ekonomiky, teorie a řízení*. 2. vydání. Praha: Ekopress, 2007. str. 35-36. ISBN 978-80-86929-25-5.

právo určovat a vydávat pravidla, která se týkají základních práv a záruk poskytovaných občanům pro jejich svobodnou aktivitu v těchto strukturách. Svoboda sdružování občanů ovlivňuje občanskou organizaci jak při vytváření, jejím fungování, jejím strukturování, tak i ve vnitřních a vnějších vztazích takovýchto organizací včetně jejích cílů a poslání. Vytváření a vznik sdružení je svobodným aktem, který nevyžaduje žádný administrativní nebo jiný impuls nebo nátlak. Statuty jednotlivých sdružení jsou vytvářeny a schvalovány svobodně volenými příslušnými orgány sdružení. Vztah sdružení a jeho orgánů k jednotlivým členům je vztahem založeným na demokratických zásadách a principech. Samo sdružení nemůže omezovat svobodu svých členů nad rámec omezení, která jsou nezbytná pro zabezpečení chodu a prosperity sdružení. Svoboda sdružení rovněž znamená svobodu vstupu jednotlivce do určitého sdružení nebo z něho případně také vystoupit.⁵

Svobodu sdružování a občanská sdružení, jako projev této svobody, můžeme považovat za významný nástroj prosazování pokrokových tendencí ve společnosti. Sdružení občanů jsou spojena se životem jejich členů, s jejich radostmi a starostmi, přáními a potřebami a jsou tedy ideálním místem pro uspokojování těchto tužeb a potřeb. Jsou to vlastně taková inovační ohniska, která vyjadřují nové potřeby služeb a nutí státní orgány, aby uspokojování těchto potřeb a poskytování těchto služeb buď zabezpečily, nebo alespoň podporovaly. Navíc, tyto občanská sdružení vyjadřují chování, přání a potřeby většiny skupinově diferencovaných spotřebitelů a slouží na jedné straně jako důležitá informační centra pro účastníky trhu a na druhé straně jako nátlakové skupiny ovlivňování sortimentu a kvality nabízeného zboží a služeb.⁶

Sdružování institucionalizuje snahy určité skupiny lidí žijících a spolupracujících na daném území organizovat se a vzájemně usměrňovat své jednání k tvorbě společensky užitečných věcí a aktivit, případně se podílet na

⁵ DUBEN, Rostislav. *Neziskový sektor v ekonomice a společnosti*. 1. vydání. Praha: Codex Bohemia s.r.o., 1996. s. 106. ISBN 80-85963-19-1.

⁶ DUBEN, Rostislav. *Neziskový sektor v ekonomice a společnosti*. 1. vydání. Praha: Codex Bohemia s.r.o., 1996. s. 104. ISBN 80-85963-19-1.

veřejné politice. Svoboda sdružování je jistou formou účasti na moci a působí proti jejímu zneužívání.⁷

Účast občana na rozhodování a správě státu je dána také tím, že pomáhá státu prostřednictvím sdružení naplňovat určitá poslání. Stát jim svěřil výkon těchto poslání, neboť není schopen je efektivně nebo v dostatečné míře realizovat. Samotná účast občanů na řízení a správě sdružení pomáhá kultivovat lidský potenciál, nebo-li působit výchovně na samotné občany. Ve sdruženích se lidé vychovávají a motivují pro společné, veřejně prospěšné potřeby a cíle, učí se občanské uvědomělosti a sounáležitosti. Svoboda sdružování podporuje většinu ostatních svobod a je jistým prostředkem obrany a podpory.⁸

Občané, kteří se sdružují do příslušných spolků a institucí, se mohou bránit tlaku státního aparátu a jeho byrokracie daleko účinněji. Sdružování současně umožňuje podstatné rozšiřování a prohlubování politických práv jednotlivých občanů a ukazuje státní moci cestu, jak zapojovat jednotlivce a jejich představitele do uskutečňování praktické hospodářské, sociální a kulturní politiky státu.⁹

1.2. Charita a filantropie

Vznik a opodstatnění existence neziskových organizací nelze spojovat pouze se svobodou sdružování. Dnešní neziskové organizace a charity nachází své kořeny rovněž u filantropie.

Pojmy neziskovost, filantropie a charita spolu úzce souvisí. Slovo **charita**, latinsky caritatem, se ujalo z bible a označuje křesťanskou lásku. Charitativní organizace byly většinou vyjádřením dobročinnosti buď jednotlivce, anebo státu. Podporovaly nejen chudé, ale i například muzea, či školy zabezpečující vyšší vzdělání. Se slábnoucím vlivem aristokracie a církve přecházely dobročinné organizace do správy státu.¹⁰

⁷ STEJSKAL, Jan. *Neziskové organizace – vybrané problémy ekonomiky se zaměřením na nestátní neziskové organizace*. 1. vydání. Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7357-973-9.

⁸ REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru, Základy ekonomiky, teorie a řízení*. 2. vydání. Praha: Ekopress, 2007. str. 24. ISBN 978-80-86929-25-5.

⁹ DUBEN, Rostislav. *Neziskový sektor v ekonomice a společnosti*. 1. vydání. Praha: Codex Bohemia s.r.o., 1996. s. 102. ISBN 80-85963-19-1.

¹⁰ REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru, Základy ekonomiky, teorie a řízení*. 2. vydání. Praha: Ekopress, 2007. str. 26. ISBN 978-80-86929-25-5.

Filantropie, z řečtiny *philantropos*, označuje lásku k lidem. Neziskové aktivity jsou motivované filantropií, tedy snaha pomoci z lásky k bližnímu. Organizace na tomto základě jsou v našich podmínkách nazývány nestátní neziskové. Vyjadřují postoj lidí k veřejnému problému a snahy jej řešit. Jsou zřizovány nikoliv ze strany státu, ale proto, že si to přejí občané. Do jisté doby bylo hlavním cílem filantropie zmírňování důsledků chudoby a byla potvrzována ze strany církve a státu. V současné době dochází k tzv. demokratizaci filantropie, která odráží preference státu. Ty mají zvyšovat aktivitu filantropických/charitativních institucí na základě motivace daňovými a jinými pobídkami. Tyto instituce jsou stále respektovanějším subjektem, schopným ovlivňovat veřejnou politiku. Vzniká partnerství státu a filantropických institucí, kdy ani jedna strana se bez druhé neobejde, jsou na sobě závislé. Filantropické instituce potřebují ke své činnosti prostředky z veřejných rozpočtů, zatímco stát se neobejde bez jejich kreativity a flexibility při řešení společenských problémů.¹¹

1.3. Teorie vzniku neziskových organizací

Řada společenských vědních disciplín se zabývá otázkou, co vede společnost k tomu, aby zakládala neziskové organizace. Na toto téma provedli výzkum uznávaní sociologové Salamon a Anheier, kteří své poznatky shrnují do šesti teorií.¹²

1.3.1. Teorie heterogenity (selhání trhu/selhání státu)

Co se týče této teorie, je pro ni stěžejní, že svobodný trh sám není schopen pro občany v žádoucí míře zabezpečit veřejné služby a zboží, které jsou obecně dostupné pro všechny občany bez ohledu na to, zda si za ni zaplatili či nikoli. Typickým příkladem takové služby může být ochrana bezpečnosti občanů.

Ekonom Burton Weisbrod uvádí, že v demokratickém státě mohou vládní instituce uspokojivě plnit roli dodavatele veřejných statků jedině tehdy, když většina voličů bude podporovat produkci jednotlivého veřejného statku. Pokud se stát setká s významnými rozdíly v názorech na to, které veřejné statky má stát

¹¹ REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru, Základy ekonomiky, teorie a řízení*. 2. vydání. Praha: Ekopress, 2007. str. 26-27. ISBN 978-80-86929-25-5.

¹² SALAMON, M. Lester, ANHEIER, K. Helmut. *Social Origins of Civil Society: Explaining the Nonprofit Sector Cross-Nationally*. JHU, Institut for Policy Studies, Working Paper Number 22, August, 1996. ISBN 1-886333-23-8.

zabezpečovat, bude pak velmi obtížné získat pro vládu většinovou podporu pro svou veřejnou politiku a budou přetrvávat neuspokojené žádosti a potřeby voličů o veřejné statky. Teorie heterogenity je právě charakteristická pro společnost, která je složená z mnoha náboženských, sociálních, etnických a jiných skupin. Lidé vytváří neziskové organizace, aby si zabezpečili služby a zboží, které jim nejsou schopny zabezpečit trh ani stát.¹³

1.3.2. Teorie přídavného faktoru (sociální podnikatelé)

Tato teorie odmítá, že by pro vznik neziskové organizace bylo podnětem selhání státu nebo trhu. Hlavní představitelka teorie Estelle James uvádí, že je potřebné zohlednit ještě další faktor, kterým je nutnost existence sociálních podnikatelů. Tito podnikatelé mají speciální motivaci a podněty k vytváření neziskových organizací zabezpečujících uspokojení potřeb občanů. Výskyt těchto sociálních podnikatelů není náhodný, neboť je prokázána jejich častější aktivita v různých sociálních oblastech konkurence. Např. v oblasti náboženské konkurence se různé církve snaží zakládat neziskové organizace k uspokojování zdravotních a sociálních potřeb za účelem získání občana pro svou církev.¹⁴

1.3.3. Teorie důvěry (smluvní selhání)

Tato teorie vidí příčinu vzniku neziskových organizací v selhání trhu, avšak v jiném smyslu, než uvádí předchozí teorie. K problematické situaci dochází, jakmile v některých případech trh nedokáže vytvořit dostatečně důvěryhodné prostředí pro uskutečňování obchodních transakcí. Podstata smluvního selhání tkví v tom, že spotřebitel nemá dostatek informací k posouzení kvality zboží a služeb, které kupuje. Dochází tak logicky k informační asymetrii vůči dodavateli, který tyto informace vlastní. Spotřebitel tedy nakupuje pouze na základě důvěryhodnosti producenta. U této teorie dochází k tomu, že si spotřebitelé volí nákup služeb a zboží u neziskových organizací, které nevstupují na trh za účelem dosažení co největšího zisku.¹⁵

¹³ WEISBROD, Burton. *The Voluntary Nonprofit Sector*. Lexington, MA: Lexington Books, 1977.

¹⁴ BADEL, Christoph. Entrepreneurship theories of the non-profit sector. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, Vol. 8, Issue 2, 1997. s. 162-178. ISSN 0957-8765.

¹⁵ HANSMANN, H. The Role of Nonprofit Enterprise. *Yale Law Journal* 89: 839-901, 1980.

1.3.4. Teorie sociálního státu (neziskový sektor jako reziduální kategorie)

Tato teorie se nezabývá vysvětlováním vzniku neziskových organizací, protože je považuje za předmoderní mechanismus řešení sociálních problémů využívaný hlavně v tradičních společnostech. Příchod industrializace a sociální politiky státu totiž s neziskovými organizacemi vůbec nepočítá, považuje je za nadbytečnost a jako určitý přežitek starých časů. Tradiční společenské instituce nejsou schopny uspokojovat potřeby určité kategorie lidí (starých lidí, nemocných, postižených) a řešením byla jediné podpora ze státních finančních prostředků. V současném moderním světě existují neziskové organizace pouze v takových státech, kde není dostatečně funkční sociální politika státu.¹⁶

1.3.5. Teorie vzájemné závislosti (selhání neziskového sektoru)

V případě této teorie existuje určitá spolupráce státu a neziskové organizace, kdy si vzájemně pomáhají a kompenzují zjištěné nedostatky. Neziskové organizace mohou být aktivní v některé sociální oblasti ještě dříve, než se stát rozhodne situaci řešit tím, že např. vypracovávají expertízy, mobilizují politickou podporu, budují struktury a získávají zkušenosti, ze kterých pak stát může těžit pro rozvoj svých vlastních aktivit. Faktorem, který pak následně nutí neziskovou organizaci, aby se obracela na stát, je, že má nedostatek zdrojů pro řešení rozsáhlých sociálních problémů. Vzájemná závislost spočívá v tom, že kromě selhání trhu a státu, selhává i nezisková organizace.¹⁷

1.3.6. Teorie sociálních zdrojů (liberální, sociálnědemokratický, korporativistický a etatistický model)

Tato teorie zkoumá vliv spojení neziskové organizace s konkrétní společenskou vrstvou a funkčnost tohoto spojení v závislosti na postavení těchto vrstev v kontextu s politickým uspořádáním v daném státě. Nezisková organizace nevystupuje pouze v roli poskytovatele služeb, ale rovněž významně ovlivňuje sociální a politickou sféru státu tím, že je zasazena do struktury ekonomických a politických subjektů těšících se dobré reputaci, dostatku peněz a moci, se kterými

¹⁶ QUANDAGNO, Jill. Theories of the Welfare State. Annual Review of Sociology 13: 109-128, 1987.

¹⁷ SALAMON, M. Lester, ANHEIER, H. K. Social Origins of Civil Society: Explaining the Nonprofit Sector Cross-Nationally. JHU, Institut for Policy Studies, str. 17, August, 1996. ISBN 1-886333-23.8.

pak následně spolupracuje. V závislosti na fungující politický a ekonomický režim rozeznává Salamon a Anheier čtyři modely zasazení neziskového sektoru do společnosti:¹⁸

- a) Liberální model – výskyt typický u státního zřízení, kde jsou nástroje střední třídy na postupu a kde opozice tradičních vlastníků půdy, tak i silného dělnického hnutí buď nikdy neexistovala, nebo byla upostraněna. Je preferováno řešení spočívající v soukromé iniciativě a dobrovolnictví nad ingerencí státu do sociálních služeb.
- b) Sociálnědemokratický model – zde se daří dělnické třídě efektivně ovlivňovat výkon moci ve státě. Je upřednostňováno poskytování služeb ze strany státu a působení neziskových organizací je omezeno na minimum, spíše jen pro reprezentaci politických a sociálních zájmů.
- c) Korporativistický model – silný stát podporuje neziskové organizace sociálního monopolu, který dokáže kontrolovat radikální požadavky na dotace státu. Výsledkem je existence rozsáhlého neziskového sektoru vedle státem štedře podporovaných sociálních programů.
- d) Etatistický model – silný stát slouží spíše zájmům sebe samého, nanejvýš ekonomických elit, přičemž si zanechává značný stupeň autonomie. Neziskové organizace jsou v takovém modelu vytlačovány na periferii společenského dění jako reprezentanti marginálních zájmů.

1.4. Historie neziskového sektoru

Původ filantropie je spojován v našich podmínkách s křesťanskou filozofií. Charitativní činnost vycházela z křesťanského učení o lásce k bližnímu a zaměřovala se zejména na péči o chudé, sirotky, staré lidi a zdravotně postižené.

¹⁸ SALAMON, M. Lester, ANHEIER, H. K. Social Origins of Civil Society: Explaining the Nonprofit Sector Cross-Nationally. JHU, Institut for Policy Studies, str. 20, August, 1996. ISBN 1-886333-23-8.

Již ve 13. století začaly vznikat nadace, které se zaměřovaly na podporu církví a duchovního vzdělávání.¹⁹

V období husitských revolucí došlo k oslabení postavení katolické církve na poli filantropie a dobročinným aktivitám se začaly významně věnovat řemeslnické cechy. K obnovení dominantní pozice katolické církve došlo po roce 1620 za podpory Habsburků formou tzv. rekatolizace. Myšlenka renesance a humanismu však vedla stát k tomu, aby církev ze sociální péče a vzdělávání úplně vytlačila. Za vlády Josefa II., v období osvícenství, byla sociální péče výhradně ve správě státu. Mnoho klášterů bylo zrušeno, jejich majetek zkonfiskován a předán do rukou světské charity a nadací založených pro humanitární účely. Nad nadacemi byl stanoven státní dohled zemské vlády.²⁰

Zhruba od roku 1830 docházelo k významnému rozvoji spolkové činnosti. V období Národního obrození s sebou přinesly vlastenecké snahy o kulturní a politickou emancipaci i nebývalý nárůst různých společností, nadací a spolků, které podporovaly národní kulturu, umění, vědu a vzdělávání. Většina těchto aktivit přitom probíhala odděleně po dvou národních liniích – české a německé.²¹

Po roce 1918 se založením Československé republiky se spolkové aktivity dále rozvíjely zejména na základě národnostního principu, tj. spolky české, německé, židovské, polské, rusínské atd. Dle zahraničního vzoru u nás vznikaly neziskové organizace, např. v USA organizace YWCA – young women's christian association. Po dobu trvání první Československé republiky prožíval neziskový sektor svůj velký rozkvět.²²

Nástupem německé okupace v roce 1938, která vyústila ve 2. Světovou válku, došlo k přerušení slibného rozvoje v oblasti neziskového sektoru. Okupační režim mnohé NNO zrušil a ty, které zbyly, přeorganizoval na přísně centralizované instituce sloužící státní moci. Teprve až po válce, s obnovením

¹⁹ FRIČ, Pavol, GOULLI, Rochdi. *Neziskový sektor v České republice*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, s. 17. ISBN 80-86432-04-1.

²⁰ DOSTÁL, Pavel. Role církve. In: Sborník textů mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University, CNP, ISS, Praha, říjen, 1999.

²¹ TŮMA, Oldřich. Počátky neziskového sektoru v Českých zemích. In: Sborník textů mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University, CNP, ISS, Praha, říjen, 1999.

²² TŮMA, Oldřich. Počátky neziskového sektoru v Českých zemích. Str. 9. In: Sborník textů mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University, CNP, ISS, Praha, říjen, 1999.

demokracie, započala i obnova neziskového sektoru. Obnovilo se přes 10 000 spolků a bohužel s rostoucím významem politických stran, se některé z těch nejvýznamnějších (Sokol, SSM) dostaly do jejich vlivu.²³

Po komunistickém puči v roce 1948 došlo k nastolení totalitního politického systému, přičemž sdružování občanů bylo omezeno na centrálně řízené masové organizace. Byly vytvářeny akční výbory, které pod záminkou očišťování veřejného života od reakčních a protisocialistických sil nahrazovaly volené orgány NNO. Stát majetek spolků a církevních organizací zkonfiskoval a jednotlivé organizace sloučil do jednotných „dobrovolných organizací“ Národní fronty. Zapojení občanů bylo často pouze formální a vynucené režimem. Služby, které byly dosud poskytovány NNO v oblastech školství, zdraví a sociální péče, byly nahrazeny novým systémem státního neziskového sektoru skládajícího se z rozpočtových a příspěvkových organizací (ROPO).²⁴

Občanský život byl ze strany komunismu omezován do počátku 60. let, kdy nastalo období politického uvolňování, a to pokračovalo až do období Pražského jara v roce 1968. V tomto období se občané začali hromadně zajímat o veřejné záležitosti a dokonce byla obnovena aktivita několika významných NNO (Junák, Sokol), byly uspořádány různé sbírkové akce (Konto SOS) a vznikaly nové politické organizace (KAN, Klub 231), které reagovaly na změnu společenské situace. Jednalo se však jen o krátké období aktivní občanské iniciativy, protože bylo přerušeno vpádem vojsk Varšavské smlouvy a následným obdobím „normalizace“. Občanská aktivita se projevovala již jen ojediněle (Charta 77), neboť byla vystavována tvrdé represi a znemožněna jakákoliv širší podpora. Situace se začala měnit až v osmdesátých letech, která vyvrcholila revolucí v roce 1989.

Po roce 1989 bylo navázáno na bohatou českou tradici znovuzakládáním organizací typu YWCA, Skaut atd. Komunistický režim i přes ukončení své nadvlády však stále ovlivňuje a zpomaluje rozvoj neziskového sektoru v ČR. Tento vliv je zřejmý zejména v postoji státu, který podléhá státně paternalistickým

²³ TŮMA, Oldřich, Počátky neziskového sektoru v Českých zemích. Str. 13. In: Sborník textů mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University, CNP, ISS, Praha, říjen, 1999.

²⁴ FRÍČ, Pavol, GOULLI, Rochdi. *Neziskový sektor v České republice*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, s. 20. ISBN 80-86432-04-1.

očekáváním obyvatelstva a jenom pomalu se snaží zbavit centralistických tradic státní správy. V období Klausovy vlády bylo hodnocení spolupráce státu s neziskovým sektorem velmi negativní. Problém byl spatřován zejména v tom, že stát neumožňoval větší daňové zvýhodnění dárců a NNO byly silně závislé na podpoře státu. Vyřešit by takovou situaci bylo možné jedině decentralizací systému financování NNO, tzn. předat financování přes kraje na obce a provést příslušné legislativní úpravy.²⁵

Nové období pro Českou republiku započalo jejím vstupem do EU,²⁶ které přineslo výzvu v podobě schopnosti navazovat partnerství a využívat fondy EU. To změnilo situaci mnoha neziskových organizací – některé svůj význam a vliv posílily, ale jiné byly oslabeny, nebo dokonce zanikly.

1.5. Vliv rekodifikace soukromého práva na současnou úpravu neziskových organizací

V lednu 2014 došlo k rekodifikaci soukromého práva, jehož součástí je nový Občanský zákoník²⁷ a zákon o obchodních korporacích²⁸, který nahradil dosavadní Obchodní zákoník. Tyto změny ve velké míře ovlivnily i sektor neziskových organizací.²⁹

Nejrozšířenější formou neziskových organizací byla občanská sdružení, která však od 1. ledna 2014 přestala existovat. Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů byl totiž zrušen a nový Občanský zákoník místo nich zavedl právní formu zapsaný spolek (zkratka z.s.). Větší důraz by měl nyní být na spolkovou činnost a členský charakter spolků. Dosavadní občanská sdružení mají tři roky na převedení svých základních dokumentů a způsobů fungování dle nové právní úpravy. V případě, že nebudou moci nové úpravě vyhovět, mohou se transformovat na další novou formu ústav nebo sociální družstvo.

²⁵ Kolektiv autorů, Dějiny zemí koruny české II. Paseka, Praha, 1993.

²⁶ Dne 1. května 2004 vstoupila Smlouva o přistoupení v platnost. Česká republika se stala plnoprávným členem Evropské unie.

²⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

²⁸ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

²⁹ Neziskovky CZ. *O neziskových organizacích* [online]. [cit. 10.2.2015]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/clanky/511_538/fakta_neziskovky-v/

Rovněž byl zrušen zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, kdy úpravu nadací a nadačních fondů převzal v plném rozsahu nový Občanský zákoník. Nadace a nadační fondy se staly podmnožinou tzv. fundací, což by měla být sdružení majetku sloužící ke konkrétně vymezenému účelu. Změna je kladně přijímána zejména ze strany nadačních fondů, neboť jim otevírá řadu nových aktivit.

Nový Občanský zákoník zavedl v neziskovém sektoru novou právní formu ústav. Tato nová forma označuje právnické osoby ustanovené za účelem provozování určité společensky prospěšné činnosti. Ústav není členská organizace jako spolek a funguje spíše na zaměstnaneckém principu. Podobně jako dosavadní obecně prospěšné společnosti se objevuje podstata ústavu zejména v poskytování různých druhů veřejně prospěšných služeb.

Existující obecně prospěšné společnosti mohou po 1. lednu 2014, kdy byl zrušen zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, i nadále fungovat dle zrušeného zákona, i když jej nahradila nová úprava ústavů obsažená v novém Občanském zákoníku. Neplatí pro ně tedy povinnost transformace, ale již není možné zakládat nové. Nicméně se změnou zákona je pro ně otevřena možnost transformace na ústav nebo sociální družstvo.

Sociální družstvo je novou právní formou upravenou dle zákona o obchodních korporacích a slouží zejména k rozvoji sociálního podnikání. Družstva fungují na neziskovém principu, nedochází v nich totiž např. ke zhodnocování vkladů, ale slouží především k sociální a pracovní integraci znevýhodněných osob.

Evidované právnické osoby (církvní neziskové organizace) se nadále řídí podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

Zájmová sdružení právnických osob, vzniklá dle zákona 40/1964 Sb., se nadále řídí tímto zákonem, nová však již nelze zakládat. Zájmová sdružení mají možnost změnit svou právní formu na spolek.

Dle zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, je zřízen veřejný rejstřík, do kterého se na podobném principu, jako v minulosti do rejstříku obchodního, zapisují všechny právnické osoby.

V současné době po rekodifikaci soukromého práva v České republice existují následující typy neziskových organizací:³⁰

- spolky
- obecně prospěšné společnosti
- ústavy
- nadace
- nadační fondy
- evidované právnické osoby.

2. Obecná charakteristika neziskového sektoru

Pro neziskové organizace je typické, že se jedná o organizace charakteru právnické osoby, které nebyly zřízeny nebo založeny za účelem podnikání. Neplatí však žádný zákaz dosahovat zisku, nebo že organizace nemohou podnikat vůbec. Neziskovost v případě těchto organizací znamená, že jakýkoliv dosažený zisk nesmí být rozdělen mezi zakladatele, členy organizace nebo její pracovníky, ale musí být použit pro další činnost organizace. Dalším rysem je, že jsou veřejně prospěšné, přispívají k veřejnému dobru, usilují o dobro lidí, určitých skupin či společnosti jako celku.

V dostupné literatuře týkající se problematiky neziskového sektoru je využívána strukturálně-operacionální definice amerického sociologa Lestera M. Salamona, která obsahuje všechny specifické atributy neziskových organizací najednou. Podle něj mají organizace neziskového sektoru následující rysy.³¹

- 1) Institucionalisovanost – organizace mají v některých zemích formální statut, a kde právní ustanovení neexistuje, je institucionalismus vyjádřen např. jednacími pravidly, určitým stupněm organizační činnosti, apod.
- 2) Mají soukromou povahu – jsou institucionálně oddělené od státní správy a ani nejsou řízeny orgány, ve kterých převládají státní úředníci.

³⁰VÍT, Petr. Shrnutí nejdůležitějších změn účinných od 1. ledna 2014. *Svět neziskovek*, 03/2014, s.15, ISSN 1803-8824.

³¹SALAMON, M. Lester, ANHEIER, H.K., SOKOLOWSKI, W. and Associates, *The Emerging Sector*, The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies, Baltimore, USA, 1996.

Neznamená to, že nemohou mít státní podporu, ale rozhodující je, že základní struktura neziskových organizací je v podstatě soukromá.

- 3) Nerozdělují zisk – své zisky nerozdělují mezi své vlastníky nebo vedení organizace. Pokud nezisková organizace dosáhne zisku, je opětovně použit na cíle dané posláním organizace.
- 4) Jsou samosprávné, autonomní – neziskové organizace mají svá vlastní interní pravidla řízení a nejsou ovládány zvenčí. Svou činnost jsou schopné si řídit samy.
- 5) Jsou dobrovolné - prvek dobrovolnosti se může projevit např. v účasti na konkrétních aktivitách nebo ve vedení organizace. Neznamená to však, že všechny příjmy musí pocházet z dobrovolných příspěvků, nebo že většina pracovníků jsou dobrovolníci.

2.1. Členění národního hospodářství

Národní hospodářství lze členit podle řady kritérií. Pro pochopení problematiky neziskového sektoru jsem však vybrala členění podle principu financování, které jasně definuje jejich prostor pro působení, rozvíjení se a vztahy s občanskou společností.

Kritérium financování rozděluje národní hospodářství na ziskový a neziskový sektor. Do ziskového sektoru patří všechny firmy, které za účelem zisku poskytují služby nebo podnikají v různých oborech. Neziskový sektor dále dělíme na veřejný sektor, soukromý sektor a sektor domácností.³²

Veřejný sektor – jsou neziskové organizace, které jsou financované z veřejných financí, jsou řízeny a spravovány veřejnou správou, rozhoduje se v ní veřejnou volbou, podléhá veřejné kontrole a cílová funkce je poskytování veřejných služeb (příspěvkové organizace, organizační složky státu, obce, svazky obcí, kraje atd.).

Soukromý sektor – též označován jako třetí sektor – jeho funkcí není zisk, ale přímý užitek. Je financován ze soukromoprávních financí – financí fyzických

³² STRECKOVÁ, Yvonne, MALÝ, Ivan. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. Praha: Computer Press, 1998. ISBN 80-7226-112-6.

a právnických osob, které se rozhodly vložit své vlastní finance do konkrétní, předem vymezené produkce nebo distribuce statků, aniž by očekávaly, že jim tento vklad přinese nějaký užitek (fundace, církve, spolky, ústavy, politické strany, profesní komory, veřejné vysoké školy).

Sektor domácností – zaujímá významnou roli v koloběhu finančních toků a je neodmyslitelnou součástí tržního hospodářství, kdy svým působením ovlivňuje nabídku a poptávku. Formování občanské společnosti ovlivňuje kvalitu neziskových organizací.³³

2.2. Typologie neziskových organizací v České republice

Nevýdělečným subjektem se může stát jak osoba fyzická, tak osoba právnická.³⁴ Neziskový sektor je však doménou osob právnických. Pojmové vymezení právnické osoby vychází z § 20 nového Občanského zákoníku (NOZ), kdy se jedná o organizovaný útvar, o kterém tak stanoví zákon, že má právní osobnost, nebo jeho právní osobnost zákon uzná. Právnická osoba má práva a povinnosti bez zřetele na předmět své činnosti. Právnické osoby podléhají zákonům, podle nichž byly zřízeny.³⁵

Občanský zákoník přiznává status právnické osoby následujícím zřízením:

- a) Korporace – jde o společenství osob, které se sdružují za účelem dosažení určitého cíle. Jednotlivé druhy korporací jsou upraveny v novém občanském zákoníku (spolky) a v zákoně o obchodních korporacích (obchodní korporace a družstva). Korporací je rovněž zájmové sdružení právnických osob podle starého občanského zákoníku. Typické jsou spolky (§ 214 – § 302 NOZ), které jsou tvořeny členy nebo společníky, neboli osobní složka (corpus = tělo). Dle starého občanského zákona se jednalo o občanská sdružení.

³³ REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru, Základy ekonomiky, teorie a řízení*. 2. vydání. Praha: Ekopress, 2007. str. 14. ISBN 978-80-86929-25-5.

³⁴ Fyzická osoba má právní osobnost po celý svůj život (§ 23 NOZ). Náleží mu vrozená práva seznatelná samotným rozumem a citem, tato práva jsou nezcizitelná a nelze se jich vzdát. Zákon může stanovit jen meze uplatňování přirozených práv a způsob jejich ochrany (§19 NOZ). Právnické osoby jsou umělé útvary, které vytváří právo, aby sloužili zájmům lidí. Právnické osoby buď slouží soukromým zájmům, nebo zájmu veřejnému.

³⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (NOZ).

- b) Fundace – typické nadace či nadační fondy (§ 303 – § 401 NOZ). Jejich základ (fundus) je tvořen majetkem určeným ke zvláštnímu účelu.
- c) Ústav – (§ 402 – § 418 NOZ) tvoří jej osobní i majetková složka, jsou navzájem propojeny. Ústav nemá členy jako korporace, ale zaměstnance a majetek ústavu není tak chráněn jako u fundací. Dle starého občanského zákona se jednalo o obecně prospěšné společnosti.

Každá právnická osoba musí mít individuální identifikační znaky, jimž jsou podle jednotlivých ustanovení občanského zákoníku pro všechny typy právnických osob název (§ 132 NOZ), sídlo (§ 136 NOZ), účel právnických osob (§ 144 NOZ), orgány právnické osoby (§ 151 NOZ).

Pro zajímavost odbočím od výkladu dle občanského zákoníku. Další možné členění neziskového sektoru totiž uvádí i zákon č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu. Tento zákon nezná definici neziskového sektoru, ale zabývá se pojmem poplatník. Bez ohledu na veřejný či soukromý charakter považuje tento zákon za neziskové poplatníky:³⁶

- a) Obchodní korporace
- b) Česká televize, Český rozhlas a Česká tisková kancelář
- c) Profesní komora nebo poplatník založený za účelem ochrany a hájení podnikatelských zájmů svých členů
- d) Zdravotní pojišťovna
- e) Společenství vlastníků jednotek
- f) Nadace
- g) Veřejná vysoká škola
- h) Veřejná výzkumná instituce
- i) Poskytovatel zdravotních služeb, který má oprávnění k poskytování zdravotních služeb podle zákona upravujícího zdravotní služby
- j) Obecně prospěšné společnosti
- k) Ústav
- l) Zájmová sdružení právnických osob
- m) Spolek

³⁶ § 17 až § 19 zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu, v platném znění.

- n) Odborová organizace
- o) Politické strany a politická hnutí
- p) Círky a náboženské společnosti
- q) Organizační složka státu
- r) Obce
- s) Kraje

Další přehled neziskových organizací uvádí vyhláška č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání. Tento výčet organizací jsem uvedla hlavně proto, že všechny uvedené organizace účtují podle stejného právního předpisu. Ostatní musí vyhledat svůj vlastní právní předpis. Výčet organizací stanoví § 2 vyhlášky:

- Politické strany a politická hnutí³⁷
- Spolky podle občanského zákoníku
- Círky a náboženské společnosti³⁸
- Obecně prospěšné společnosti³⁹
- Zájmová sdružení právnických osob⁴⁰
- Nadace, nadační fondy a ústavy dle občanského zákoníku
- Společenství vlastníků jednotek podle občanského zákoníku
- Veřejné vysoké školy⁴¹ a
- Jiné účetní jednotky, které nebyly založeny a zřízeny za účelem podnikání⁴², s výjimkou obchodních korporací.

³⁷ Zákon č. 424/1991 S., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů.

³⁸ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění pozdějších předpisů.

³⁹ Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰ § 20f a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴¹ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁴² Například zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, zákon č. 254/2000 Sb., o auditorech a Komoře auditorů České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve

V dalších kapitolách, v zájmu zachování celistvosti mé práce, budu pracovat i s podnikatelskými právníckými osobami, i když jen s těmi, u kterých zákon povoluje jinou činnost, než podnikatelského charakteru. Rekodifikací soukromého práva v lednu 2014 vstoupil v platnost zákon o obchodních korporacích,⁴³ který se zabývá úzce vymezeným okruhem právníckých osob – obchodních korporací. U některých typů obchodních korporací (akciová společnost⁴⁴, společnost s ručením omezením⁴⁵ a družstva⁴⁶), zákon umožňuje zapsat do rejstříku nikoli předmět podnikání, ale předmět činnosti, což jim následně umožní vykonávat činnost směřující i k obecně prospěšnému cíli (provozování školy, muzea, knihovny). Podle nové právní úpravy zákon definuje rovněž sociální družstvo, jakožto důležitý subjekt sociálního podnikání, ke kterému uvedu v mé práci krátkou zmínku.⁴⁷

2.2.1. Společné znaky pro všechny NO a pro soukromé NO⁴⁸

V této podkapitole se snažím o vyhodnocení společných znaků pro všechny NNO a posléze pouze pro soukromé NO. V dalších podkapitolách se zabývám pro úplnost i dalšími typologiemi, které se vztahují k dané problematice.

Společné znaky pro všechny NO:

- Mají právní subjektivitu;
- Nejsou založeny za účelem zisku, podnikání;
- Uspokojují určitou potřebu občanů a komunit;
- Mohou, ale nemusí být financovány z veřejných rozpočtů;

Společné znaky jen pro soukromé NO:

- Mají ze zákona povolenou svoji autonomii ve vztahu k vnějšímu okolí;

výstavbě, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 381/1991 Sb., o Komoře veterinárních lékařů České republiky, zákon č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře, ve znění pozdějších předpisů.

⁴³ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

⁴⁴ § 243 až § 551 zákona č. 90/2012, o obchodních korporacích.

⁴⁵ § 132 až § 242 zákona č. 90/2012, o obchodních korporacích.

⁴⁶ § 552 až § 773 zákona č. 90/2012, o obchodních korporacích.

⁴⁷ § 758 až 773 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

⁴⁸ REKTORÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru, Základy ekonomiky, teorie a řízení*. 2. vydání. Praha: Ekopress, 2007. s. 41. ISBN 978-80-86929-25-5.

- Členství v těchto organizacích je realizováno výhradně na principu dobrovolnosti (kromě profesních komor), vytváří většinou neformální strukturu příznivců, ale vždy v rámci legislativy, podle které byly založeny a podle které realizují svoji činnost.

2.2.2. Typologie neziskových organizací podle kritéria veřejného prospěchu

Veřejný prospěch patří mezi znaky neziskového sektoru, neboť jeho účel přesahuje soukromý prospěch jeho členů a přispívá tak k veřejnému blahu. Neplatí ve stejné míře pro všechny neziskové organizace.

Neziskové organizace z pohledu míry plnění kritéria veřejného prospěchu rozdělujeme na dvě základní skupiny⁴⁹:

- a) Organizace vzájemně prospěšné (MBO) – organizace slouží zejména k podpoře zájmů svých členů. Pokud už tyto organizace slouží veřejnému prospěchu, není to jejich hlavním cílem. Členy organizace spojuje určitá podobnost zájmů, koníčků, osudů svých členů, sociálního postavení, věku atd. Společné aktivity nesmí odporovat zájmům druhých osob a právnických osob.
- b) Organizace veřejně prospěšné (PBO) – jejich hlavním účelem je poskytování veřejně prospěšných služeb a služba obecným zájmům. Zaměřují se na uspokojení potřeb široké veřejnosti, tedy všech, kdo tuto službu potřebují (např. charity, péče o staré lidi, opuštěné děti, tělesně postižené atd.).

2.2.3. Neziskové organizace podle typu činnosti

- a) Organizace typu nadace – tyto organizace mají jako hlavní poslání své činnosti sdružovat a dále přerozdělovat finance a majetek (např. Nadace rozvoje občanské společnosti).
- b) Organizace poskytující služby – vykonávají veřejně prospěšnou činnost (např. Červený kříž, charity, komunitní centra atd.).

⁴⁹ FRIC, Pavol, GOULLI, Rochdi. *Neziskový sektor v České republice*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. s. 13. ISBN 80-86432-04-1.

2.2.4. Členění neziskových organizací dle oborů

Členění neziskových organizací dle oborů vypovídá jednoznačně o poslání a činnostech organizací. Jedná se o následující skupiny:

- Kultura, mládež, tělovýchova, volný čas
- Vzdělávání a výzkum včetně vědy
- Zdraví
- Sociální služby
- Životní prostředí
- Regionální rozvoj
- Právo, prosazování a obhajoba práv, politika
- Rozvoj a podpora neziskových aktivit
- Mezinárodní aktivity
- Náboženské aktivity
- Obchodní a profesní komory, svazy, odbory
- Ostatní (např. výkon veřejné správy)

2.3. Založení, registrace a vznik právnické osoby

Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb., obsahuje komplexní obecnou úpravu postavení právnických osob, která platí jak pro obchodní korporace (obchodní společnosti a družstva upravená zákonem č. 90/2012 Sb.), tak pro ostatní, upravené přímo v novém občanském zákoníku.⁵⁰

a) Vznik právnické osoby

Právnickou osobu lze založit jen tehdy, stanoví-li tak zákon. Právnická osoba vzniká zpravidla zápisem do veřejného rejstříku. Právní úpravu veřejných rejstříků obsahuje zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Pro zakladatelské právní jednání se vyžaduje písemná forma. U nadace a ústavu se navíc vyžaduje forma veřejné listiny (notářského zápisu). Založení a vznik právnické osoby nespádají časově v jedno – nejprve je sepsáno

⁵⁰ VÍT, Petr. Obecná úprava právnických osob v novém občanském zákoníku. *Svět neziskovek*, 04/2014, s. 12. ISSN 1803-8824.

zakladatelské právní jednání a teprve následně (odstup může být v řádu týdnů až měsíců) dochází k zápisu do rejstříku a tím i ke vzniku právnické osoby. Za právnickou osobu lze ovšem jednat (např. uzavřít kupní smlouvu) již před jejím vznikem. Kdo takto jedná – zpravidla zakladatel nebo člen orgánu dané osoby – je z daného jednání oprávněn a zavázán sám. Právnická osoba může účinky těchto jednání do tří měsíců od svého vzniku převzít, v takovém případě platí, že je z těchto jednání oprávněna a zavázána od počátku.⁵¹

b) Veřejná prospěšnost

Veřejně prospěšná je právnická osoba, jejímž posláním je přispívat v souladu se zakladatelským právním jednáním vlastní činností k dosahování obecného blaha, pokud na rozhodování právnické osoby mají podstatný vliv jen bezúhonné osoby, pokud nabyla majetek z poctivých zdrojů a pokud hospodárně využívá své jmění k veřejně prospěšnému účelu. Status veřejné prospěšnosti bude udělován pouze na návrh dané právnické osoby a při splnění podmínek stanovených zvláštním zákonem. Předpokládá se, že status veřejné prospěšnosti bude podmínkou přiznání některých daňových úlev a dalších výhod, jejichž rozsah však není dosud znám. Zákon o veřejné prospěšnosti nebyl dosud přijat a v tuto chvíli tedy úmysl zákonodárce není naplněn.⁵²

c) Orgány právnické osoby⁵³

Právnická osoba tvoří orgány o jednom členu (individuální) nebo o více členech (kolektivní). Členem orgánu právnické osoby může být i jiná právnická osoba. U většiny právnických osob je struktura orgánů zákonem předepsána a lze měnit zpravidla pouze počet členů těchto orgánů a délku jejich funkčního období. Výjimkou jsou spolky, které naopak mohou mít orgány vytvořeny takřka libovolně. Nestanoví-li zakladatelské právní jednání jinak, rozhoduje kolektivní orgán právnické osoby většinou přítomných členů. Přitom je schopný usnášení za přítomnosti nadpoloviční většiny všech svých členů. I nepřítomný člen orgánu má právo se dozvědět obsah přijatého rozhodnutí. Hlasoval-li některý z členů orgánů proti rozhodnutí, zaznamená se jeho odchylný názor. Zakladatelské právní

⁵¹ § 120 - § 145 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁵² § 146 - § 150 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁵³ § 151 - § 160 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

jednání může určit, že kolektivní orgán může rozhodnutí přijímat i mimo zasedání – písemně nebo s využitím technických prostředků (e-mailem, elektronicky, apod.).

Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, je povinen ji vykonávat s péčí řádného hospodáře. Přitom odpovídá za škodu, kterou při výkonu funkce způsobí. Stane-li se, že člen orgánu nenahradil právnické osobě škodu, kterou jí způsobil porušením povinnosti při výkonu funkce, ručí věřiteli právnické osoby za její dluh v rozsahu, v jakém škodu nenahradil, pokud se věřitel plnění na právnické osobě nemůže domoci. Což znamená, způsobí-li člen orgánu škodu, kterou nenahradil, může po něm jakýkoli věřitel této právnické osoby vymáhat uhrazení své pohledávky až do výše neuhrazené škody – náhrada škody je realizována z vlastního majetku daného člena orgánu.

Odpovědnost je zakotvena pouze pro členy volených orgánů právnických osob – členové nevolených orgánů (členská schůze spolku, valná hromada akciové společnosti) podle uvedených pravidel za škodu neodpovídají.

Odstoupí-li člen voleného orgánu ze své funkce prohlášením doručeným právnické osobě, zaniká funkce uplynutím dvou měsíců od doručení prohlášení.

d) Jednání za právnickou osobu

Za právnickou osobu jedná navenek její statutární orgán. Způsob, jakým tak činí, je zakotven v zakladatelském právním jednání a zapisuje se do veřejného rejstříku. Není-li stanoveno jinak, jedná za právnickou osobu, která má kolektivní statutární orgán, každý člen tohoto orgánu samostatně. Statutárnímu orgánu náleží veškerá působnost, pokud ji zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu právnické osoby.

Právnickou osobu zastupují její členové nebo zaměstnanci v rozsahu obvyklém vzhledem k jejich zařazení nebo funkci; přitom rozhoduje stav, jak se jeví veřejnosti. Omezení zástupního oprávnění vnitřním předpisem právnické osoby má účinky vůči třetí osobě, jen muselo-li jí být známo.⁵⁴

⁵⁴ § 161 - § 167 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

e) Zrušení právnické osoby

Právnická osoba se zruší právním jednáním, uplynutím doby, rozhodnutím orgánu veřejné moci nebo dosažením účelu, pro který byla stanovena, případně z dalších důvodů stanovených zákonem. Po zrušení právnické osoby se vyžaduje její likvidace, ledaže celé její jmění nabývá právní nástupce nebo stanoví-li zákon jinak. Dochází-li ke zrušení právnické osoby s likvidací, musí být ustanoven likvidátor, který provede formální proces likvidace v souladu se zákonem. Použití likvidačního zůstatku může být pro různé typy právnických osob omezeno – zpravidla tedy není možno s ním naložit libovolně, ale jen v souladu se zákonem, případně zakladatelským právním jednáním dané osoby.⁵⁵

Z důvodu rozsáhlosti této problematiky se budu dále zabývat pouze těmi organizacemi, které jsou typickými formami nevládních neziskových organizací v ČR a těmi formami organizací, které z hlediska svého počtu a zaměření na veřejně či vzájemně prospěšnou činnost, jsou velmi zajímavé pro specifikaci do mé bakalářské práce.

2.3.1. Spolky

Občanská sdružení dle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, se po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. (NOZ), stala spolky. Nejedná se však o žádnou transformaci, ani změnu právní formy, nýbrž primárně o změnu platné právní úpravy. Spolek si zachovává nepřerušenu právní kontinuitu s občanským sdružením, jeho vnitřní poměry, ani vnější vztahy se dnem nabytí účinnosti nového občanského zákoníku zásadním způsobem nemění.⁵⁶

Pouze § 3041 odst. 2 (NOZ) stanoví určitou výjimku, která nutí občanská sdružení k tomu, aby své stanovy změnily, pokud odporují ustanovením nového zákona. Pokud jsou stanovy v rozporu a nebudou uvedeny do 3 let do souladu s novou právní úpravou, pozbývají závaznosti a dále hrozí sankce zrušení spolku

⁵⁵ § 168 - § 173 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁵⁶ VÍT, Petr. Občanská sdružení – spolky po 1. lednu 2014. *Svět neziskovek*, 05/2014, s. 13. ISSN 1803-8824.

soudem. Ve lhůtě dvou let musí být v souladu s ustanovením § 3042 (NOZ) změněno názvosloví, kdy namísto občanské sdružení bude používán výraz spolek, zapsaný spolek, nebo zkratka z.s.

V souvislosti s povinností doručit upravené stanovy orgánu, který vede veřejný rejstřík (tedy soudu), objevuje se další důležitá povinnost spolku, a to ve lhůtě tří let uvést svůj zápis ve veřejném rejstříku do souladu s rejstříkovým zákonem.⁵⁷ Na základě uvedeného zákona byl vytvořen jednotný systém rejstříků právnických a fyzických osob, které fungují na obdobném principu jako dříve obchodní rejstřík. Pro spolky byl vytvořen rejstřík spolků, do kterého byly překlopeny veškerá data z evidence občanských sdružení vedené ministerstvem vnitra.

Nově jsou spolky upraveny v §§ 214 – 302 NOZ, subsidiárně je třeba navíc využívat obecná ustanovení o právnických osobách (§§ 118-209 NOZ) a o korporacích (§§ 210-213 NOZ). Spolek je založen jako samosprávný a dobrovolný svazek alespoň tří osob. Hlavní činností spolku může být jen uspokojování a ochrana těch zájmů, k jejichž naplňování je spolek založen. Je jedno, zda je účel, pro který byl spolek založen, zcela soukromý (skupina osob sdružujících se za účelem věnovat se společně svému zájmu) nebo naopak veřejný (spolek založený za účelem pomoci ohroženým skupinám obyvatel), zákonná úprava umožňuje obě podoby, nebo i jejich kombinaci. Vedle hlavní činnosti může též podnikat nebo vykonávat jinou výdělečnou činnost, ale zisk lze použít pouze pro spolkovou činnost včetně správy spolku. Spolek se zakládá shodou zakladatelů na obsahu stanov, ale lze jej založit i usnesením ustavující schůze tvořícího se spolku. Ke vzniku spolku dochází zápisem do veřejného rejstříku.⁵⁸

V případě založení spolku za účelem veřejné prospěšnosti, pokud svojí činností bude přispívat k dosahování obecného blaha, zakotvuje občanský zákoník právo při splnění zákonem stanovených podmínek na zápis statusu veřejné prospěšnosti dotčeného spolku do veřejného rejstříku.⁵⁹

⁵⁷ Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

⁵⁸ § 214 - § 227 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁵⁹ § 146 - § 150 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

2.3.2. Obecně prospěšné společnosti

Činnost obecně prospěšné společnosti je upravována zákonem č. 248/1995 Sb.,⁶⁰ který je kuriozitou platného řádu ČR a jeho problémy nebyly vyřešeny ani novelizací v roce 2002. Některé organizace, které byly povahou své činnosti obecně prospěšnými společnostmi, se vzhledem k výhodnější legislativě raději registrovaly jako občanská sdružení. Zákon ani nedefinuje obecně prospěšnou službu – tato prospěšnost se dala vyvodit pouze analogicky a velmi okrajově ze zákona o dani z příjmů (§ 20, odst. 7,8). Z koncepčních a jiných hledisek je zákon velmi problematický a jeho oprava cestou dílčích novelizací jen velmi obtížná. Určité změny přinesl zákon č. 231/2010 Sb., který s účinností od počátku roku 2011 novelizoval dosavadní právní úpravu. Změny se týkaly zejména vymezení statutárního orgánu, nové vymezení pravomocí správní rady a úprava nakládání s majetkem.⁶¹

V souvislosti s rektifikací Občanského zákoníku byl zákon zrušen bez náhrady. Právnícké osoby existující ke dni nabytí účinnosti nového Občanského zákoníku mohou nadále vyvíjet činnost podle zákona č. 248/1995 Sb., nebo se budou transformovat na jiný typ neziskové organizace zakotvený v Občanském zákoníku pro poskytování obecně prospěšných služeb, a to na ústav nebo sociální družstvo.⁶²

Zákon č. 248/1995 Sb., definuje obecně prospěšnou společnost (OPS) jako právnickou osobu, která poskytuje obecně prospěšné služby veřejnosti. Pokud organizace vytváří zisk, nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, členů orgánů nebo zaměstnanců a musí být použit na poskytování obecně prospěšných služeb, pro které byla organizace založena. Název organizace musí obsahovat označení „obecně prospěšná společnost“ nebo jen zkratku „o.p.s.“⁶³

⁶⁰ Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶¹ DEVEROVÁ, L.: Nový občanský zákoník - jaké změny přináší pro neziskové organizace. *Grantis*. č. 10/2003 [online]. Informační centrum neziskových organizací 2003 [cit. 15.3.2015]. Dostupné z: <http://nno.ecn.cz/index.stm?apc=nN1x2--&x=151450>

⁶² VAJDOVÁ, Tereza. *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice* [online]. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace [cit. 26.2.2015]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/dokumenty/zprava-o-neziskovom-sektoru-v-ceske-republice-24170/>

⁶³ § 2 zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zakladateli OPS mohou být fyzické osoby, Česká republika nebo právnické osoby. Organizace vzniká sepsáním zakládací smlouvy podepsanou všemi zakladateli. Pokud je zakladatelem pouze jedna osoba, zakládací smlouva má formu notářského zápisu. Dnem vzniku organizace je den zápisu do rejstříku obecně prospěšných společností. Tento rejstřík vede příslušný soud určený k tomuto zákonem.⁶⁴

Zákonem jsou vymezeny jednotlivé orgány společnosti, přičemž se jedná o: správní radu (nejvyšší orgán), ředitele (statutární orgán, jenž řídí činnost organizace a jedná jejím jménem, pouze bezúhonná osoba způsobilá k právním úkonům) a dozorčí radu (kontrolní orgán).⁶⁵

Činnost OPS je zaměřena především na oblast sociální (např. penziony pro seniory), dále také školství, kultura a zdravotnictví (např. léčebny). Mimo obecně prospěšných služeb může organizace provozovat i tzv. doplňkovou činnost za podmínky, že doplňková činnost nebude ohrožovat kvalitu, dostupnost a rozsah obecně prospěšných služeb a bude dosaženo účinnějšího využití prostředků organizace.

OPS získávají finanční prostředky ve formě dotací z obecního, krajského nebo státního rozpočtu; z příspěvků nebo darů od jiných fyzických a právnických osob; ze státního fondu; vklady zakladatelů nebo příjmy z provozování obecně prospěšných služeb a doplňkové činnosti.⁶⁶

OPS zaniká dnem výmazu z rejstříku, přičemž zániku předchází zrušení organizace s likvidací nebo bez likvidace. Ke zrušení organizace může dle zákona dojít, jestliže uplynula doba, na kterou byla založena; bylo dosaženo účelu, pro který byla založena; vnitrostátní fúzí nebo rozdělením, a nebo prohlášením konkursu na její majetek. OPS se také zrušuje dnem uvedeným v rozhodnutí

⁶⁴ § 3 - § 6 zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁵ § 9a - § 16 zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁶ Neziskovky CZ. *Změna právní úpravy obecně prospěšných společností od 1.1.2011* [online]. [cit. 15.3.2015]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/clanek/1583/511_559/fakta_legislativa-a-ucetnictvi/zmena-pravni-upravy-obecne-prospesnych-spolocnosti-od-1-1-2011/

správní rady o zrušení organizace nebo dnem uvedeným v rozhodnutí soudu o zrušení organizace, jinak dnem, kdy toto rozhodnutí nabude právní moci.⁶⁷

2.3.3. Ústavy

Další novou právní formou neziskové organizace po rekonstrukci soukromého práva je ústav (§ 402 – 418 NOZ). Ústavy jsou zakládány za účelem provozovat činnosti užitečné pro veřejnost s tím, že výsledky jejich činnosti jsou každému rovnocenně dostupné za předem stanovených podmínek.⁶⁸ Ústav spadá do kategorie tzv. fundací, resp. právnických osob, které jsou tvořeny majetkovým základem k určitému účelu. Dalším typem fundace dle NOZ je nadace a nadační fond.

Právnická osoba musí mít v názvu slova „zapsaný ústav“ či zkratku „z.ú.“ Ústav lze založit zakládací listinou nebo pořízením pro případ smrti. Vznik souvisí se zápisem do veřejného rejstříku, kam se můžou založit i statuty⁶⁹ upravující fungování organizace vydané správní radou.⁷⁰

Pro ústav je tedy typické využití nejen osobní, ale také majetkové složky organizace. Zde se odlišuje od spolku, který je založený pouze na osobní složce. Ústav může jako vedlejší činnost provozovat podnikání, zisk však může použít jen k podpoře činnosti, pro niž byl založen, a k úhradě nákladů na vlastní správu.⁷¹

Ústavy na rozdíl od spolků zřizují ze zákona následující povinné orgány: ředitele (statutární orgán, s nárokem na odměnu) a správní radu (dohlíží na ředitele, rozhoduje o hlavních finančních otázkách atd., nárok na odměnu má, jen jestliže je to uvedeno v zakládací listině).⁷²

Uvedu jen některé povinnosti ústavu: vyhotovovat výroční zprávu a zveřejnit nejpozději do 6 měsíců po skončení účetního období ve sbírce listin příslušného

⁶⁷ § 7 - § 9 zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁸ § 402 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁶⁹ § 413 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁷⁰ § 404 - § 407 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁷¹ § 403 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁷² § 408 - § 412 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

rejstříku, v případě překročení výše čistého obratu 10 milionů Kč, je nutný audit, nebude-li dlouhodobě naplňovat svůj účel, může ho soud na návrh zrušit.⁷³

Pokud srovnám právní formu ústavu s jinými právními formami, naleznu podobné znaky s obecně prospěšnými společnostmi, ústav má však volnější úpravu v zákoně, nemusí mít povinně dozorčí radu a může se účastnit na podnikání třetích osob.

2.3.4. Nadace

Nadace můžeme zařadit mezi účelová sdružení majetku, neboť jim chybí osobní složka, kterou mají např. spolky. Jsou tedy zakládány za určitým účelem, který může být jak obecně prospěšný (ochrana duchovních hodnot, lidských práv atd.), tak dobročinný (např. podpora konkrétní skupiny potřebných osob). Právní úprava nadací dle nového občanského zákoníku je vymezena v ustanovení § 306 - § 393 a oproti předešlému zákonu je volnější a jsou posíleny zejména práva zakladatele.⁷⁴

Nadace nesmějí podporovat politické strany či hnutí, členy svých orgánů, své zaměstnance či jejich osoby blízké ani nesmějí být zakládány výhradně za účelem dosahování zisku. Nadace mohou v rámci své vedlejší činnosti podnikat, ale zisk z podnikání musí být použit výlučně na podporu své hlavní činnosti.⁷⁵

Nadaci lze založit buď nadační listinou, nebo pořízením pro případ smrti. V nadační listině musí být uveden název, který musí obsahovat slovo „nadace“, pravidelnou součástí názvu je i označení poukazující na její účel, vymezení účelu pro který byla nadace založena, sídlo, zakladatelé, vklady – minimálně 500.000,- Kč, nadační kapitál (fixní částka, peněžité vyjádření nadační jistiny) a orgány nadace (tříčlenná správní rada – statutární orgán), tříčlenná dozorčí rada, popř. revizor u nadací s nadačním kapitálem do 5 mil. Kč, popř. další orgány organizace. Nadace vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku.⁷⁶

Do 1 měsíce ode dne vzniku nadace musí být vydán i statut nadace, který upravuje mimo jiné způsob jednání orgánů nadace, nebo podmínky pro

⁷³ § 415 - 417 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁷⁴ § 306 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁷⁵ § 307 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁷⁶ § 309 - § 375 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

poskytování nadačních příspěvků, atd. Statut se uveřejňuje uložením do sbírky listin.⁷⁷

Majetek nadace tvoří nadační jistina (vklady do nadace, nadační dary) a ostatní majetek. Hodnota nadační jistiny musí být nejméně 500.000,- Kč. Majetek nadace slouží k poskytování nadačních příspěvků, k zajištění činnosti nadace k naplnění jejího účelu a k úhradě nákladů na zhodnocení nadační jistiny i nákladů na vlastní správu. S nadační jistinou musí být nakládáno s péčí, jakou NOZ stanoví pro správu cizího majetku.⁷⁸

Právní úprava nadací umožňuje transformaci nadací na nadační fond, jestliže dlouhodobě nesplňuje podmínku minimální výše nadačního kapitálu, musí to však připustit zakladatelská listina.⁷⁹

2.3.5. Nadační fondy

Nadační fondy řadíme rovněž mezi tzv. účelová sdružení majetku a stejně jako nadace, jsou zakládány k účelu užitečnému společensky nebo hospodářsky. Právní úprava je obsažena v ustanovení § 394 - 401 NOZ, subsidiárně se použije obecné ustanovení o právnických osobách (§ 118 a násl. NOZ). Předchozí právní úprava zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, vymezoval nadační fond jako účelové sdružení majetku zřízené a vzniklé pro dosahování obecně prospěšných cílů.

Nadační fond lze tedy za stávajícího stavu založit ke společensky nebo hospodářsky užitečnému účelu, k účelu veřejně prospěšnému, dobročinnému nebo smíšenému. Liberalizace nové právní úpravy přinesla možnost podnikání nadačního fondu, ale pouze za předpokladu, že výtěžek z podnikání bude použit k podpoře účelu nadačního fondu.

Název nadačního fondu musí obsahovat slova „nadační fond“. Zakládá se zakladací listinou nebo pořízením pro případ smrti. Nadační fond vzniká dnem

⁷⁷ § 314 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁷⁸ § 335 - § 341 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁷⁹ § 391 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

zápisu do veřejného rejstříku. Jeho majetek je tvořen ze souboru vzniklého z vkladů a darů.⁸⁰

Nadační fond nemá stanovenou minimální hodnotu vkladu, nemá nadační jistinu ani nadační kapitál. U nadačních fondů se předpokládá, že jejich finanční prostředky se časem spotřebují pro daný účel a pak zaniknou.⁸¹

Zákon umožňuje transformaci na nadaci, pokud to připouští zakladatelská listina.⁸²

Pozitivem nadačního fondu je osvobození od daně z příjmů právnických osob, daně dědické a darovací.⁸³

2.3.6. Evidované právnické osoby

Do této kategorie můžeme zahrnout círky a náboženské společnosti, jejichž činnost je upravena zákonem č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností. Činnost církví a náboženských společností ovlivňuje právo na svobodu vyznání a právo občanů sdružovat se podle stejné náboženské víry do organizací, které jsou zabudovány v ústavním pořádku České republiky v Listině základních práv a svobod.⁸⁴

Círky jsou soukromoprávními subjekty, které si mohou samy určovat své uspořádání a v rámci své působnosti zřizovat a rušit jakékoli útvary, které jsou však jako právnické osoby uznávány jen v rámci církve.

Církev a náboženská společnost jsou dobrovolná společenství osob s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy, náboženskými obřady a projevy víry, která jsou založená za účelem vyznávání určité náboženské víry, a s tím spojeného shromažďování, konání bohoslužeb, vyučování a duchovních služeb.⁸⁵

⁸⁰ § 394 - § 398 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁸¹ § 398 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁸² § 400 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁸³ § 18 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění.

⁸⁴ Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

⁸⁵ § 3 zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

Podmínky vzniku a působení církví a náboženských společností je upraveno v § 5 citovaného zákona. Právníckou osobou se církev a náboženská společnost stává na základě registrace u Ministerstva kultury ČR, na základě návrhu podaném nejméně třemi fyzickými osobami, které dosáhly věku 18 let, mají způsobilost k právním úkonům a jsou občany České republiky. Podpisy na návrhu musí být úředně ověřeny. Kromě údajů, které návrh musí obsahovat dle § 10 odst. 2, 3 zákona, musí být k návrhu doloženy v originále podpisy 300 zletilých občanů ČR hlásících se k církvi a náboženské společnosti.⁸⁶

Ministerstvo kultury ČR vede Rejstřík registrovaných církví a náboženských společností, Rejstřík svazů církví a náboženských společností a Rejstřík církevních právníckých osob, do kterých se zapisují zákonem stanovené údaje a jejichž součástí je sbírka listin předkládaných církvemi a náboženskými společnostmi a svazy církví a náboženských společností podle tohoto zákona.⁸⁷

Zákon o církvích a náboženských společnostech nestanovuje povinnost vlastnit kapitálové jmění, vyžaduje však, aby v základním dokumentu byl určen předmět činnosti, úprava majetkových poměrů, zásady hospodaření a způsob získávání finančních prostředků.⁸⁸

Základní dokument také obsahuje údaje o organizační struktuře církve a náboženské společnosti, o typech orgánů a jiných institucích s vyznačením těch, které mají být církevními právníckými osobami, způsob jejich ustavování a rušení, včetně uvedení právního nástupce v případě zániku, označení jejich statutárních orgánů včetně způsobů jejich ustavování a odvolávání, délky jejich funkčního období a vymezení, zda a v jakém rozsahu ji mohou zastupovat i jiné osoby.⁸⁹

Církev a náboženská společnost umožňuje svobodu vyznání víry, nesmí však vykonávat činnost v rozporu s právními předpisy⁹⁰. Za podmíněk

⁸⁶ § 9 až § 16 zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

⁸⁷ § 17 až § 20 zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

⁸⁸ § 10 a § 12 zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

⁸⁹ § 10 odst. 3 písm. f) zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

⁹⁰ § 5 zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

Vznikat a vyvíjet činnost nemůže církev a náboženská společnost, jejíž činnost je v rozporu s právními předpisy a jejíž učení nebo činnost ohrožuje práva, svobody a rovnoprávnost občanů a jejich sdružení včetně jiných církví a náboženských společností, ohrožuje demokratické základy státu, jeho suverenitu, nezávislost a územní celistvost.

stanovených dle citovaného zákona může církev k plnění svého poslání získat oprávnění k výkonu zvláštních práv uvedených v § 7.⁹¹

Předmět podnikání a jiné výdělečné činnosti církví a náboženských společností musí být vymezeny v základním dokumentu registrace. Podnikání a jiná výdělečná činnost mohou být jen její doplňkovou výdělečnou činností, přičemž příjmy tvoří zejména: dotace, půjčky a úvěry, úroky z vkladů, dary a dědictví, příspěvky fyzických a právnických osob, příjmy z prodeje a pronájmu movitého, nemovitého a nehmotného majetku církví a náboženských společností a sbírky a příspěvky z části výtěžků.⁹² Církev a náboženské společnosti se svým majetkem mohou nakládat zcela volně.

2.3.7. Společnost s ručením omezeným

V České republice patří tato právní forma obchodních společností jednoznačně k nejpoužívanějším. Tato společnost je řazena mezi tzv. kapitálové společnosti tzn., že jsou pro ni charakteristické určité znaky: účast společníků formou poskytnutého kapitálu, oddělení majetku společníků od majetku společnosti a nízké riziko ručení společníků za závazky společnosti.⁹³

Od 1.1.2014 nabývá účinnosti spolu s novým občanským zákoníkem též zákon o obchodních korporacích (ZOK), který zcela převzal právní úpravu obchodních společností původně obsaženou v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Společnost s ručením omezeným je v ZOK upravena v § 132 - § 242. Firma obsahuje označení „společnost s ručením omezeným“, nebo jen zkratku „spol s r.o.“ nebo „s.r.o.“. Změny úpravy s.r.o. dle ZOK jsou zásadní. Uvedu zde však jen některé, vzhledem k rozsáhlosti tématu.

⁹¹ 1) vyučovat náboženství na státních školách, 2) pověřit osoby vykonávající duchovenskou činnost k výkonu duchovenské služby v ozbrojených silách ČR, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení a ochranná výchova, 3) být financována podle zvláštního právního předpisu o finančním zabezpečení církví a náboženských společností, 4) konat obřady, při nichž jsou uzavírány sňatky, 5) zřizovat církevní školy, 6) zachovávat povinnost mlčenlivosti duchovními v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství, tím není dotčena povinnost přezkazit trestný čin uložená zvláštním zákonem.

⁹² § 27 zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

⁹³ Nový občanský zákoník. *Zákon o obchodních korporacích, Společnost s ručením omezeným* [online]. © 2013-2015 Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 16.3.2015]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/obchodni-korporace/konkretni-zmeny/spolecnost-s-rucenim-omezenym/>

Tak jako doposud se s.r.o. zakládá společenskou smlouvou (více společníků) nebo zakladatelskou listinou (jediný společník) ve formě veřejné listiny (notářského zápisu). Pro téma mé bakalářské je podstatné, že společenská smlouva může obsahovat mimo předmětu podnikání rovněž jen činnost společnosti, kdy se může specializovat na veřejnou prospěšnost.⁹⁴

Návrh na zápis do obchodního rejstříku musí být podán do 6 měsíců od založení společnosti (nestanoví-li společenská smlouva jinak). Návrh se, tak jako doposud, podává rejstříkovému soudu, a to pouze na předepsaném formuláři, navíc je však možný tzv. přímý zápis notářem.

Společnost s ručením omezeným zastupuje statutární orgán (jednatel)⁹⁵, pokud tak stanoví společenská smlouva, zřizuje dozorčí radu⁹⁶ a nejvyšším orgánem s.r.o. je valná hromada.⁹⁷

Pro použití nového zákona o obchodních korporacích jsou nejdůležitější přechodná a závěrečná ustanovení, která určují, že podle tohoto zákona je postupováno ode dne jeho účinnosti. Práva a povinnosti vzniklá před jeho účinností se řídí předchozím Obchodním zákoníkem. Pro společnost s ručením omezeným je však důležité, aby přizpůsobila svou společenskou smlouvu donucujícím ustanovením zákona o obchodních korporacích.⁹⁸

Nová právní úprava s.r.o. umožňuje její jednodušší a flexibilnější fungování. Tyto změny lze pozorovat zejména v uvolnění právní úpravy podílu, kdy jedna osoba bude moci vlastnit více než jeden podíl⁹⁹ a snadnější je i převod podílu na další osoby. Nově totiž postačuje, aby společenská smlouva určovala, že podíl je vtělen do kmenového listu, tedy cenného papíru a k převodu podílu pak může dojít pouze na základě ústní smlouvy předáním kmenového listu s příslušným rukopisem.¹⁰⁰

⁹⁴ § 146 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích; §§ 146-150 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁹⁵ § 44 odst. 5 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

⁹⁶ § 201 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

⁹⁷ § 190 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

⁹⁸ § 777 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

⁹⁹ § 135 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

¹⁰⁰ § 137 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

ZOK přinesl pro s.r.o. i změnu v základním kapitálu, který může být i jen 1 Kč.¹⁰¹ Zákon nově pamatuje na ochranu věřitelů, kdy kromě ustanovení o správě majetku společnosti a odpovědnosti také určuje pravidla o testu insolvence, které společnosti zakazují poskytovat určitá plnění v případě, že by si tím způsobila úpadek.¹⁰² Věřitelé tak mají bezpečnější ochranu, jak dostat svých peněz, neboť není již spoléháno jen na fiktivní částku v účetnictví, ale rozhoduje se o reálném stavu majetku společnosti a odpovědnosti jednatelů.

2.3.8. Akciová společnost

Akciovou společnost řadíme mezi kapitálové obchodní společnosti. Společníci (akcionáři) se na ní podílejí poskytnutým kapitálem, správa a řízení celé společnosti spočívá na profesionálním managementu. Právní forma akciové společnosti je zřizována především pro provoz větších podniků, u kterých je potřeba velké kumulace kapitálu. Po rekonstrukci soukromého práva přinesl zákon o obchodních korporacích (ZOK) určité úpravy i pro tyto společnosti, zejména co se týče variability akcií, rozložení vnitřních orgánů apod.¹⁰³

Akciová společnost je v ZOK upravena v § 243 - § 551. Jedná se o společnost, jejíž kapitál je rozvržen na určitý počet akcií. Firma obsahuje označení „akciová společnost“, nebo jen zkratku „akc. spol.“ nebo „a.s.“¹⁰⁴ Akciová společnost se zakládá společenskou smlouvou ve formě notářského zápisu, dále se vyžaduje pouze přijetí stanov. Minimální výše základního kapitálu zůstává nezměněna a musí činit alespoň 2.000.000,- Kč (80.000 EUR). Ke vzniku akciové společnosti dochází až jejím zápisem do obchodního rejstříku.

Nově je zavedena možnost pro akcionáře vlastnit akcie různého druhu – tedy, že společnost si ve svých stanovách určí, jaké druhy akcií bude vydávat.¹⁰⁵ Kromě kmenových akcií tak může vydávat i akcie se zvláštními právy, které spočívají např. v rozdílném podílu na zisku či váze hlasů. Novinkou jsou tzv. kusové akcie,

¹⁰¹ § 142 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

¹⁰² § 40 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

¹⁰³ Zákon o obchodních korporacích. *Akciová společnost* [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR © 2013-2015 [cit. 11.3.2015]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/obchodni-korporace/konkretni-zmeny/akciová-společnost/>

¹⁰⁴ § 243 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

¹⁰⁵ § 276 a násl. zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

kteře nemají jmenovitou hodnotu, ta se odvíjí od toho, kolik jich bylo reálně vydáno.¹⁰⁶

Nová právní úprava nabízí pro zakladatele možnost určení, zda jejich společnost bude mít dualistickou či monistickou strukturu řídicích orgánů. V případě dualistické struktury je vedle valné hromady nutné zřídít představenstvo a dozorčí radu.¹⁰⁷ Monistická struktura vyžaduje zřícení správní rady doplněné o statutárního ředitele.¹⁰⁸ Navíc nově zákon umožňuje, aby uvedené orgány byly jednočlenné. V čele společnosti tak může stát pouze jeden člen správní rady, který bude zároveň zastávat funkci statutárního ředitele.

Předmět činnosti je zapisován u akciové společnosti do jejích stanov, kde může být uveden výkon veřejné prospěšnosti.¹⁰⁹

2.3.9. Družstvo (sociální družstvo)

V úvodu této kapitoly se musím stručně zabývat také konceptem **sociálního podnikání**. Sociální podnikání totiž stojí na hodnotách, které se projevují v konkrétních principech, a které se následně promítají do právní úpravy sociálního družstva.

Sociální podnikání můžeme definovat jako soustavnou činnost, kterou podnikatel vyvíjí samostatně, pod vlastním jménem, na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku, který slouží primárně k naplňování sociálního cíle.¹¹⁰

Existuje řada různorodých principů, ke kterým se sociální podnikání hlásí. Mezi tyto principy řadíme sociální/společné řízení, zaměstnávání znevýhodněných osob na trhu práce, společenská odpovědnost, demokratičnost a etičnost, transparentnost, zohledňování environmentálních aspektů, důraz na

¹⁰⁶ § 257 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

¹⁰⁷ § 435 a násl. zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

¹⁰⁸ § 456 a násl. zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

¹⁰⁹ § 250 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích; §§ 146-150 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹¹⁰ DTI. Social enterprise, a strategy for success 2002 [online]. Department of Trade and Industry [cit. 17. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.cabinetoffice.gov.uk/third_sector/social_enterprise/~media/assets/www.cabinetoffice.gov.uk/third_sector/se_strategy_2002%20pdf.ashx

lokálnost, důraz na kvalitu výrobků a služeb před kvantitou a inovativní přístup a řešení.¹¹¹

Důvodem pro zavedení sociálního družstva do českého právního řádu bylo zejména to, že v České republice existovaly četné právnické osoby, které fungovaly na bázi obecné prospěšnosti, avšak jednalo se o právnické osoby nepodnikatelské povahy (nadace, občanská sdružení,..), které nemohly vůbec nebo jen s omezením podnikat. Obchodní společnosti jsou naopak subjekty vhodné jen k podnikání, ale veřejně prospěšnou činnost nevyvíjí vůbec nebo jen omezeně. Zavedením sociálního družstva do právního řádu se zákonodárce snaží tento problém vyřešit. Jedná se totiž o subjekt, který je podnikatelem, může tedy vykonávat podnikatelskou činnost a zároveň je vhodný k výkonu charitativní/prospěšné činnosti. Zákonodárce kombinuje ziskovost s obecně/veřejně prospěšnou činností.¹¹²

Dále se budu zabývat družstevnictvím obecně, jelikož se jedná o fenomén, ze kterého právní forma sociálního družstva vychází.

Zákon o obchodních korporacích definuje družstvo jako společenství neuzavřeného počtu osob, které je založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, případně za účelem podnikání. Družstvo má nejméně tři členy. Firma obsahuje označení „družstvo“.¹¹³

Družstva rozlišujeme:

- Družstva bytová (podtyp - §§ 727 – 757)
- Družstva sociální (podtyp - §§ 758 – 773)
- Družstva úvěrová/spořitelní (upravuje zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrových družstvech).

¹¹¹ Principy sociálního podniku [online]. TESSEA [cit. 15. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Komunikace/Spolecenska_odpovednost/Spolecenska_odpovednost/Prilohy/principy_soc_podniku.pdf

¹¹² BEDNÁŘIKOVÁ, Daniela. Příklady dobré praxe aneb sociální podnikání v České republice a zahraničí [online]. Praha: P3 - People, Planet, Profit, 2012 [cit. 2. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.ceske-socialni-podnikani.cz/images/pdf/Priklady_dobre_praxe_socialni_podniky_P3_u.pdf

¹¹³ § 552 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

Pro založení družstva je vyžadováno konání ustavující schůze družstva. Ustavující schůze družstva vedle přijetí stanov zvolí členy orgánů družstva a schválí způsob splnění základního členského vkladu, popřípadě i vstupního vkladu. Ke vzniku družstva dochází zápisem do obchodního rejstříku. K návrhu na zápis družstva do obchodního rejstříku je nutno stejnopis notářského zápisu o ustavující schůzi družstva a stejnopis notářského zápisu o rozhodnutí ustavující schůze družstva o schválení stanov, živnostenský list vystavený na jednotlivé předměty činnosti družstva, stanovy družstva a doklad o splacení stanovené částky základního kapitálu. Některé soudy požadují před zápisem do obchodního rejstříku také podpisové vzory členů představenstva. Návrh na zápis do obchodního rejstříku se podává na krajský obchodní soud. Družstva se po svém vzniku mohou stát členy Svazu českých a moravských výrobních družstev, který sídlí v Praze 1, Václavské nám. 21.¹¹⁴

Družstva mohou být složená z členů s pracovním poměrem, ze členů bez pracovního poměru i z pracovníků, členem družstva může být fyzická i právnická osoba. Družstva mohou zakládat a vlastnit další podnikatelské subjekty. Úpravy vlastnických vztahů závisí na vůli členů a upravují se stanovami.¹¹⁵

Družstvo ze zákona povinně volí představenstvo a kontrolní komisi, kam mohou být voleni pouze členové družstva a zástupci právnických osob, které jsou členy družstva.¹¹⁶

V další části kapitoly se budu věnovat právě sociálnímu družstvu, kdy uvedu jeho definici a další specifika.

Sociálním družstvem je družstvo, které soustavně vyvíjí obecně prospěšné činnosti směřující na podporu sociální soudržnosti za účelem pracovní a sociální integrace znevýhodněných osob do společnosti s přednostním uspokojováním místních potřeb a využíváním místních zdrojů podle místa sídla a působnosti sociálního družstva, zejména v oblasti vytváření pracovních příležitostí, sociálních

¹¹⁴ Svaz českých a moravských výrobních družstev. *Založení družstva* [online].[cit. 3.3.2015]. Dostupné z: <http://www.scmvd.cz/scmvd/druzstevni-podnikani/46-zalozeni-druzstva>

¹¹⁵ § 575 - § 628 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

¹¹⁶ § 629 - § 726 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

služeb a zdravotní péče, vzdělávání, bydlení a trvale udržitelného rozvoje. Firma obsahuje označení „sociální družstvo“.¹¹⁷

Zákon vymezuje sociálním družstvům určitá omezení:¹¹⁸

- zákaz změny předmětu činnosti
- zákaz přeměny sociálního družstva na jiné než sociální družstvo.

Zákon vymezuje sociálním družstvům zákaz použití majetku na určitá právní jednání, kdy sociální družstvo nesmí:¹¹⁹

- Emitovat dluhopisy
- Zajišťovat splnění povinnosti jiných osob
- Být neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti nebo se přímo či nepřímo podílet na podnikání jiných osob, ledaže s tím členská schůze sociálního družstva vysloví předchozí souhlas
- Být stranou smlouvy o tichém společenství
- Převést, zastavit nebo propachtovat závod nebo pobočku nebo jejich část, to neplatí, je-li druhou stranou smluvní stranou jiné sociální družstvo
- Sociální družstvo může, připouštějí-li to stanovy, rozdělit nejvýše 33 % svého disponibilního zisku mezi své členy.

Zrušení a zánik sociálního družstva probíhá likvidací zůstatkového majetku. Podíl je roven splněné vkladové povinnosti k členskému vkladu a vyplácí se v penězích. Pokud nelze práva všech členů uspokojit zcela, upokojují se poměrně. Soud může i bez návrhu zrušit sociální družstvo a nařídit jeho likvidaci také, pokud provozuje činnost a nakládá se ziskem v rozporu se zákonem o obchodních korporacích nebo nespĺňuje podmínky stanovené tímto zákonem po dobu delší než 12 měsíců.¹²⁰

2.4. Legislativní úprava neziskového sektoru

V této kapitole se budu zabývat vymezením legislativního rámce týkajícího se oblasti neziskového sektoru. Jednak se zaměřím na nejvíce preferované formy

¹¹⁷ § 758 - § 759 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

¹¹⁸ § 760 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

¹¹⁹ § 765 - § 766 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

¹²⁰ § 771 - § 773 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.

NNO v České republice, ale i na organizace, které do svého poslání mimo jiné mohou zahrnout i veřejně či vzájemně prospěšnou činnost.

Všechny normy v České republice musí být v souladu s ústavním pořádkem, což se týká i legislativního vymezení nevládního neziskového sektoru. Vztah neziskového sektoru k ústavnímu pořádku České republiky je zejména vyjádřen vymezením základních práv v Listině základních práv a svobod (LZPS).¹²¹ V čl. 1 je deklarována nezadatelnost, nezczizitelnost, nepromlčitelnost a nezrušitelnost základních práv a svobod. Tyto práva jsou přiznána nejen občanům České republiky, ale rovněž cizincům, kteří se na našem území zdržují. Do těchto práv můžeme zahrnout i zakládací právo občanských organizací a právo volit a být volen do samosprávných orgánů státu. Svoboda projevu a právo na informace je zaručena v čl. 17 LZPS. Zde se uvádí, že každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, obrazem, nebo jiným způsobem, jakož svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu. Cenzura je nepřípustná. Výkon tohoto práva lze omezit pouze zákonem a v mezích stanovených zákonem. V čl. 19 LZPS je zaručeno právo pokojně se shromažďovat. Právo shromažďovací je omezené pouze zákonem, v případě, že se shromáždění koná na veřejných místech a pokud se jedná o opatření nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých, pro ochranu veřejného pořádku, zdraví, mravnosti, majetku nebo bezpečnosti státu. V čl. 20 LZPS je zaručeno právo svobodně se sdružovat. Každý má právo se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích. Občan má právo zakládat politické strany a politická hnutí a sdružovat se v nich. Výkon těchto práv je omezen pouze v případech stanovených zákonem, jestliže je to nezbytné pro zachování bezpečnosti státu, ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům nebo pro ochranu práv a svobod druhých. V čl. 25 je zaručena svoboda občanům národnostních nebo etnických skupin ve sdružování se v národnostních sdruženích.

Celistvý náhled na legislativní problematiku je uveden v Příloze č. 1 s podrobným přehledem aktuálních právních norem.¹²² Právní úprava neziskových

¹²¹ Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

¹²² Neziskovky CZ. *Legislativa, zákony pro NNO* [online]. [cit. 10.2.2015]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/clanky/511_559/fakta_legislativa/

organizací náleží do rámce práva občanského, z tohoto důvodu se můžeme v literatuře setkat s pojmy jako občanské organizace nebo občanský sektor.

Činnost neziskového sektoru všech právních neziskových typů, je vymezena nejen novým Občanským zákoníkem, ale upravují ji i speciální zákony, např. zákon o církvích a náboženských společnostech. V Příloze č. 2 jsem uvedla rozdělení neziskových organizací s ohledem na platnou právní úpravu České republiky.

3. Vztah státu k neziskovému sektoru v současné společnosti

Stát má vzhledem k neziskovému sektoru dvě základní role. Vytváří právní rámec pro existenci a činnost neziskových organizací a poskytuje jim finanční prostředky, které lze zjednodušeně charakterizovat buď jako finanční podporu rozvoje neziskového sektoru, nebo jako nákup jejich služeb pro občany. Důležitou oblastí vzájemného kontaktu státu a neziskové organizace je také spolupráce při řešení problémů, které mají vztah ke kompetenci určitého ministerstva a současně jsou náplní práce určité neziskové organizace. Tato spolupráce může být organizována ad hoc ke konkrétnímu časově ohraničenému úkolu, nebo se může jednat o pravidelnou, systematickou a kontinuální činnost.¹²³

3.1. Modely vztahů státu a neziskového sektoru

Marek Skovajsa definuje tři modely vztahů mezi státem a občanským sektorem, které se dále člení na další teoretické varianty. Své poznatky čerpal z interpretace Stevena Rathgeba Smithe a Kirsten Grønbjergové.¹²⁴

1) Model poptávky a nabídky

- a) Model tržního výklenku – zkoumá postavení občanského sektoru mezi státem a trhem z pohledu nabídky a poptávky. Občanský sektor zde pomáhá řešit problémy týkající se neschopnosti státu uspokojit veškeré potřeby skupin nebo jednotlivců a tyto skupiny a jednotlivci si nemohou

¹²³ VAJDOVÁ, Tereza. *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice* [online]. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace [cit. 26.2.2015]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/dokumenty/zprava-o-neziskovom-sektoru-v-ceske-republice-24170/>

¹²⁴ Smith, S. R. a K. A. Grønbjerg (2006). *Scope and Theory of Government-Nonprofit Relations*. In: SKOVAJSA, Marek. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010. s.103-108. ISBN 978-80-7367-681-0.

dovolit zaplatit plnou cenu služeb či statků. Tento model představuje organizace občanského sektoru jako hlavní zdroj sociální inovace mobilizující společné zájmy, závazky, agendy a jiné skupinové zdroje.

- b) Transakční model – stát s organizacemi občanského sektoru vstupuje do partnerství prostřednictvím formálních smluv, kdy organizace kompenzují nabídku služeb, u kterých stát selhává. Stát má finanční prostředky z výběru daní k nákupu potřebných služeb nabízených ze strany organizací občanského sektoru a vstupují tak do vztahu směny. Existuje široká škála způsobů, jak může stát za tuto směnu zaplatit v podobě státních grantů a smluv, které se zaměřují spíše jen na efektivitu směny, než na společenské vztahy a další hodnoty důležité pro vztah státu a občanských organizací. Tento model přináší na straně státu různé obtíže, spojené zejména s vytvářením struktur, které budou vybírat, financovat a monitorovat projekty, provádět hodnocení projektů a následně obhájit utrácení peněz daňových poplatníků. Pro organizace může být náročná příprava a poskytování dokumentace pro podání projektů a poté spravování státních grantů.

2) Model občanské společnosti a sociálních hnutí

Tento model staví do popředí rozvíjení určitých společenských hodnot důležitých pro demokracii, mezi něž patří odpovědnost, svoboda, spolupráce, občanská participace, sociální kapitál, než efektivita a poskytování veřejných statků. Model nachází svůj původ v díle Alexise de Tocquevilla, kde zásadní význam pro demokracii autor připisuje svobodě sdružování, jakožto iniciátoru kontroly a omezení státní moci. Stát v tomto modelu s organizacemi občanského sektoru nekooperuje, ale mají antagonistické zájmy a agendy a nárůst moci státu ohrožuje existenci organizací. Státy blahobytu přebírají funkce občanských organizací zcela a hlavně získává moc nad jednotlivcem, čímž ohrožuje jeho svobodu. V tomto modelu má občanská organizace postavení zprostředkovatele mezi jednotlivcem i státem, kdy odpovědnost za sociální problémy řeší společně.

Model zahrnuje dvě varianty názoru s odchýlením od tocquevillovo antagonismu mezi státem a občanskou společností:

- a) Komunitarismus – v komunitární společnosti občané vytváří komunity, kde stát i občanská společnost mají podpůrnou roli, přičemž občanské organizace mají explicitně politickou roli, neboť slouží k mobilizaci požadavků na sociální změny. Komunitaristé prosazují zavedení povinné účasti mladých lidí na veřejně prospěšné činnosti v komunitních organizacích za účelem zvýšení pocitu osobní odpovědnosti vůči ostatním občanům.
- b) Teorie sociálního kapitálu – tuto teorii rozvíjí Putnam,¹²⁵ který spatřuje základ pro spokojenost občanů, efektivní stát a ekonomický rozvoj v dostatečném množství různých dobrovolných sdružení. Současně zdůrazňuje, že pouhá existence a nárůst neziskových organizací nevede ke zvyšování sociálního kapitálu. Organizace se samy podílí na rozvoji a vzniku občanského sektoru přizpůsobením svého financování, zákony či předpisy, přičemž jsou přitom ovlivňovány státem, ať už v pozitivním či negativním smyslu.

Model sociálních hnutí – vnímá politické sdružování jako základní politickou aktivitu. Význam spočívá zejména v tom, že začínající hnutí, volně strukturované, bez formálního postavení, se může časem změnit v nové institucionalizované hnutí. Po dosažení této změny dochází k nárůstu celého občanského sektoru o další nová hnutí, např. sociální hnutí pro práva žen ovlivnilo vznik organizací poskytujících pomoc ženám v případě domácího násilí. Podstatou sociálního hnutí je jeho cíleně konfliktní vztah se státem, kdy mnohdy jejich jediným důvodem existence může být změna státní politiky. Dochází k transformaci soukromých starostí na veřejné problémy, a to i v globálním měřítku (boj proti chudobě, zastavení válek,..).

3) Model režimů sociálního státu

Oblast občanského sektoru je dle tohoto modelu zásadně ovlivněna ze strany režimu, který se v dané společnosti historicky usadil.

¹²⁵ PUTNAM, R.D. *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, N.J.: Princeton University Press 1993.

- a) Teorie sociálních počátků – tato teorie zkoumá dopad různých sociálních politik na občanský sektor z pohledu zajišťování distribuce veřejných statků. Společnosti se mohou od sebe lišit mírou komodifikace sociálních služeb nebo statků. Sociálnědemokratické režimy se vyznačují nízkou mírou komodifikace, neboť stát zajišťuje sociální služby a samotná sociální pomoc je univerzální. Korporativistický systém se vyznačuje střední mírou komodifikace, sociální pomoc je široká, ale fragmentovaná a dávky se vážou k sociálnímu postavení, např. povolání. Pro liberální systém je určující vysoká míra komodifikace, kde jsou služby nakupovány jako zboží většinou na základě pracovních smluv.
- b) Neoinstitucionální model – podle tohoto modelu hraje stát klíčovou roli v nastavení podmínek pro občanský sektor, neboť utváří politické, právní a institucionální prostředí ovlivňující růst a životaschopnost organizací. Tato teorie v podstatě vysvětluje, jak státní politika a instituce formují sociální hnutí a organizovanou občanskou společnost v průběhu času. Stát zastává důležitou roli, která by neměla být potlačována, neboť by tento tah mohl být fatální pro existenci občanského sektoru. Organizace jsou aktivovány z podnětu daného státu v určitém čase, nejen na základě selhání trhu. Občanský sektor, trh a stát jsou v synergii, vzájemně si pomáhají a občanský sektor je zároveň ukotven do sítí vztahů přesahujících rozdělení na veřejný, neziskový a ziskový sektor. Občanský sektor dle této teorie neutváří specifický institucionální sektor, nýbrž se jedná o část komplexních organizačních sítí.

3.2. Partnerství státu a soukromého neziskového sektoru

Právní podmínky partnerství¹²⁶ státu a neziskového sektoru jsou v České republice poměrně složité a jsou při svém definování odkazovány na širokou škálu právních norem, od ústavněprávních ustanovení, po základy správního práva, daňového práva, finančního práva, práva veřejné podpory, pracovního

¹²⁶ Partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem – Public Private Partnerships, zkráceně PPP projekty či PPPs; v letech 2007-2009 probíhal výzkum s cílem analyzovat formy spolupráce a partnerství veřejného a soukromého sektoru na úrovni krajů, statutárních měst a vybraných obcí s rozšířenou působností, jehož řešiteli byl Ústav státu a práva AV ČR ve spolupráci s Katedrou veřejné správy fakulty právnické ZČU v Plzni.

práva, atd. Zvláštní význam však zaujímá v této oblasti koncesní zákon a zákon o veřejných zakázkách.¹²⁷

Partnerství státu a neziskového sektoru můžeme definovat¹²⁸:

- **v širším slova smyslu** - jedná se o všechny spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem v hospodářské oblasti, kdy soukromý sektor zabezpečuje pro veřejný sektor dodávky, služby či stavební práce, nebo výkon veřejných služeb, a to vždy na smluvním základě.
- **v užším slova smyslu** – konkrétní vztahy založené na koncesi, resp. koncesní smlouvě a kvazikoncesních veřejných zakázkách.

Partnerství v České republice mezi veřejným a soukromým sektorem v širším smyslu existuje ve více formách:¹²⁹

- klasické veřejné zakázky,
- koncese na služby a na stavební práce,
- nadlimitní veřejné zakázky s přenesenými riziky, též označováno jako kvazikoncese či kvazikoncesní veřejné zakázky,¹³⁰
- účast na joint venture companies.¹³¹

Ve spojení s koncesním zákonem můžeme chápat partnerství mnohem úžeji:

- koncese na služby a na stavební práce,
- nadlimitní veřejné zakázky s přenesenými riziky.¹³²

¹²⁷ Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 139/2006 Sb., o koncesním řízení a koncesních smlouvách.

¹²⁸ LOUDA, Tomáš a kol. *Partnerství veřejného a soukromého sektoru: právní a ekonomické aspekty*. 1. vydání. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2010. str. 74-75. ISBN 978-80-904024-8-5.

¹²⁹ LOUDA, Tomáš a kol. *Partnerství veřejného a soukromého sektoru: právní a ekonomické aspekty*. 1. vydání. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2010. str. 75. ISBN 978-80-904024-8-5.

¹³⁰ § 156 zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů a § 1 odst. 2 zákona č. 139/2006 Sb., o koncesním řízení a koncesních smlouvách.

¹³¹ Podnik se zahraniční majetkovou účastí, dochází ke spojení našeho a zahraničního kapitálu na základě vzájemné výhodnosti.

¹³² § 156 zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů a § 1 odst. 2 zákona č. 139/2006 Sb., o koncesním řízení a koncesních smlouvách.

Partnerství rozdělujeme podle zásahu právní úpravy veřejných zakázek na¹³³:

- **upravená (právem reglementovaná)** – partnerství jsou upravena právní úpravou veřejných zakázek v širším slova smyslu a jedná se o veřejné zakázky, koncese a kvazikoncese. Vzhledem k tomu, že Partnerství jsou regulována právní úpravou veřejných zakázek, hovoříme zde o tzv. pravých formách Partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem.
- **neupravená (právem nereglementovaná)** – s těmito druhy partnerství právní úprava o veřejných zakázkách nepočítá v širším slova smyslu, jedná se o smíšené obchodní společnosti, koncesionářské smlouvy, některé smlouvy o pronájmu, atd. Tyto partnerské vztahy nejsou upraveny ani právní úpravou veřejných zakázek, ani koncesním zákonem a hovoříme o tzv. nepravých formách Partnerství. Jsou upravovány předpisy o nakládání a hospodaření s majetkem státu, obcí a krajů.¹³⁴

Každou spolupráci mezi veřejným a soukromým sektorem je důležité potvrdit smlouvu, jejíž charakter je individuální a přizpůsobený vzhledem k formě partnerství. Měla by však vždy obsahovat práva a povinnosti partnerů a pravidla pro možnost podání výpovědi. Zákon o veřejných zakázkách upravuje postup k uzavření smlouvy na předmět veřejné zakázky. Koncesní zákon upravuje udělování koncesí, přičemž některá ustanovení koncesního zákona se mohou použít i na veřejné zakázky v případech, kdy smlouva na veřejnou zakázku naplňuje definici koncesní smlouvy. Koncesní zákon obsahuje právní úpravu podmínek a postupů pro veřejné zadavatele při uzavírání koncesních smluv v rámci spolupráce mezi veřejnými a jinými subjekty (projekty, Partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem), úpravu koncesí na služby a stavební práce a také zpracovává příslušné normy Evropského společenství.¹³⁵

¹³³ LOUDA, Tomáš a kol. *Partnerství veřejného a soukromého sektoru: právní a ekonomické aspekty*. 1. vydání. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2010. str. 75. ISBN 978-80-904024-8-5.

¹³⁴ Zákon o obcích, zákon o krajích a zákon o majetku státu.

¹³⁵ JURČÍK, Radek. *Analýza navrhované právní úpravy PPP projektů a její srovnání s právní úpravou de lege lata* [online]. [cit. 26.3.2015]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/financ/jurcik.pdf>

Aplikování různých forem spolupráce veřejného a soukromého sektoru při zabezpečování veřejných služeb může vést k překonání hospodářských a sociálních rozdílů mezi starými a novými členskými zeměmi ES/EU. Efektivně utvořené partnerství může vládám zajistit investiční prostředky, aniž by musely zvyšovat daně nebo obstarávat půjčky.¹³⁶

3.3. Vliv právních norem Evropské unie a jejich důsledky na partnerství veřejného a soukromého sektoru v České republice

Přestože existují obecná kritéria neziskového sektoru, neznámá to, že je v Evropě jednoznačná shoda, které typy organizací do neziskového sektoru patří a které ne. Právní systémy jednotlivých zemí se liší a stejně tak jejich politické a společenské tradice, z nichž neziskový sektor vychází. Neziskový sektor je v každé zemi trochu jiný a odráží její historii, tradice i současnost.

Princip partnerství je jedním ze základních principů politiky hospodářské a sociální soudržnosti a dalších politik EU, především z oblasti ochrany životního prostředí a v sociální oblasti. Není však explicitně definován a jeho interpretace záleží na každé zemi. Výkladové materiály Evropské komise v současnosti hovoří o partnerství jako o sociálním dialogu s regionálními a místními úřady, ekonomickými a sociálními partnery, s občany a s relevantními organizacemi, včetně těch, které se zabývají ochranou životního prostředí a rovností příležitostí pro muže a ženy. V legislativě ČR jsou základní pravidla pro programování stanovena zákonem č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění zákona č. 250/2014 Sb.¹³⁷ Jeden z jeho článků ukládá, že regionální rozvoj musí probíhat jako spolupráce ekonomických a sociálních partnerů.¹³⁸

Typologizace partnerství veřejného a soukromého sektoru vymezuje rozsah působnosti unijněprávních norem. V rámci EU můžeme rozlišovat dvě kategorie partnerství, které k sobě vážou určité normy. První kategorii nazýváme smluvní partnerství, kdy se jedná o všechny partnerství, jejichž spolupráce je založena

¹³⁶ LOUDA, Tomáš a kol. *Partnerství veřejného a soukromého sektoru: právní a ekonomické aspekty*. 1. vydání. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2010. str. 25. ISBN 978-80-904024-8-5.

¹³⁷ Zákon o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o státní službě, jehož účinnost nastala dne 1.1.2015.

¹³⁸ VAJDOVÁ, Tereza. *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice* [online]. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace [cit. 26.2.2015]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/dokumenty/zprava-o-neziskovem-sektoru-v-ceske-republice-24170/>

„výlučně na smluvních vazbách“, zkrátka jedná se o případy, kdy soukromý partner obstarává veřejné statky na základě smlouvy uzavřené s veřejnou mocí.¹³⁹ Do této kategorie jsou zahrnovány i určité druhy koncesí. Druhá kategorie je označována jako institucionalizované partnerství, kdy veřejní a soukromí partneři „zakládají entitu se smíšeným kapitálem, která provádí veřejné zakázky nebo koncese“, jedná se o situaci, kdy soukromý a veřejný sektor spolu řídí chod entity budující a provozující infrastrukturu nebo poskytuje veřejné služby.¹⁴⁰

Okruh norem práva EU, která mohou ovlivňovat fungování partnerství, je tedy široký. Pro Českou republiku jsou nejdůležitější ty unijní pravidla, která se týkají zadávání veřejných zakázek, udělování koncesí, pravidla pro zajištění rovné hospodářské soutěže a udělování veřejných podpor.¹⁴¹

Unijní právo veřejných zakázek resp. udělování koncesí je tvořeno harmonizačními směrnici Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES ze dne 31. března 2004 o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby.

Partnerství smluvní povahy naplňuje znaky veřejné zakázky, bude se tedy řídit požadavky vyplývajícími ze směrnice 2004/18/ES, neboť vymezuje veřejnou zakázku jako „úplatné smlouvy uzavřené písemnou formou mezi jedním nebo více hospodářskými subjekty a jedním nebo více veřejnými zadavateli, jejichž předmětem je provedení stavebních prací, dodání výrobků nebo poskytnutí služeb.“¹⁴²

Udělování koncesí je omezováno unijním právem jen omezeně, zejména z politických důvodů. Je to však překvapivé, neboť představuje ve členských státech, ať už ve vazbě na koncept partnerství, nebo mimo něj, hojně využívaný

¹³⁹ Zelená kniha o partnerství veřejného a soukromého sektoru a právu Společenství o zadávání veřejných zakázek a koncesí, bod 20.

¹⁴⁰ Výkladové sdělení Komise týkající se uplatňování právních předpisů Společenství v oblasti veřejných zakázek a koncesí na institucionalizovaná partnerství veřejného a soukromého sektoru, bod 1. In: LOUDA, Tomáš a kol. *Partnerství veřejného a soukromého sektoru: právní a ekonomické aspekty*. 1. vydání. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2010 str. 120. ISBN 978-80-904024-8-5.

¹⁴¹ LOUDA, Tomáš a kol. *Partnerství veřejného a soukromého sektoru: právní a ekonomické aspekty*. 1. vydání. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2010 str. 120. ISBN 978-80-904024-8-5.

¹⁴² Sdělení komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o partnerství veřejného a soukromého sektoru a právu Společenství o zadávání veřejných zakázek a koncesí, bod 2.3.1.

právní institut. Pro udělování koncesí v unijním právu platí méně formalizovaná pravidla, jejichž pramenem je nepsané unijní právo – zásady nalézané unijním soudcem. Vzhledem k tomuto faktu musíme dbát na rozlišení mezi partnerstvím založeným na konceptu klasické veřejné zakázky nebo na konceptu koncese.¹⁴³ Do unijního práva byla proto vložena definice koncesí na stavební práce, koncesí na veřejné služby a celkově obecné vymezení koncese.¹⁴⁴

Kde nelze při udělování koncesí uplatnit směrnici o zadávání veřejných zakázek, vstupují obecná pravidla SES¹⁴⁵ a zásady Soudního dvora EU, mezi které řadíme např. zásadu nediskriminace na základě státní příslušnosti, zásada rovného zacházení s uchazeči o udělení koncese, zásada transparentnosti, princip proporcionality a vzájemného uznávání, atd.¹⁴⁶

Unijní právo o zadávání veřejných zakázek má také vliv na režim institucionalizovaného partnerství. Nikdy nemůže dojít k obstarávání statků, pokud by tomuto pověření nepředcházelo výběrové řízení, reps. soutěž, ať už pojatá jako řízení o zadání veřejné zakázky, nebo o udělení koncese.

3.4. Neziskové organizace pro děti a mládež v Plzni

Na území města Plzně se nachází cca 24 neziskových organizací zaměřujících se na volnočasové aktivity, soutěže a hry pro děti. Jejich hlavním programem je provoz keramických, výtvarných, počítačových nebo hudebních kroužků, časté jsou také miniškoly a pořádání výletů a táborů. Cílem těchto organizací je podporovat u dětí zájem o vědu, kulturu, sport, tělovýchovu a vzdělávání. Nalezneme však také organizace orientující se na pomoc opuštěným, týraným a zanedbaným dětem. Organizace aktivní v oblasti péče o mládež jsem si vybrala záměrně, neboť pracuji ve školství. Jsem denně v kontaktu s mládeží, a zjišťuji, že každé dítě má různé potřeby, zájmy, a nebo také problémy, se kterými jim může pomoci např. některá organizace ze soukromého sektoru. Znalost těchto

¹⁴³ LOUDA, Tomáš a kol. *Partnerství veřejného a soukromého sektoru: právní a ekonomické aspekty*. 1. vydání. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2010 str. 123. ISBN 978-80-904024-8-5.

¹⁴⁴ Čl. 1 odst. 3 a čl. 1 odst. 4 obecné směrnice 2004/18/ES.

¹⁴⁵ Smlouva o založení Evropského společenství.

¹⁴⁶ Výkladové sdělení o koncesích v právu Společenství. In: LOUDA, Tomáš a kol. *Partnerství veřejného a soukromého sektoru: právní a ekonomické aspekty*. 1. vydání. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2010 str. 124n. ISBN 978-80-904024-8-5.

organizací mi přináší celkový rozhled v mém zaměstnání o možnostech, jak přistupovat k mládeži a rozvíjet její intelekt.

Uvedené neziskové organizace mohou čerpat dotace z rozpočtu města na základě Zásad poskytování dotací z rozpočtu statutárního města Plzně.¹⁴⁷ O poskytnutí dotací rozhodují orgány města v souladu se zákony¹⁴⁸ a v případě schválení je mezi žadatelem a statutárním městem Plzeň sepsána smlouva o poskytnutí dotace. Další možnosti získávání finanční podpory více rozvádím v kapitole 4.

Dále jsem se v této kapitole zaměřila na rozbor organizace s názvem „Středisko volného času Radovánek“.¹⁴⁹ Jedná se o příspěvkovou organizaci¹⁵⁰, jejíž poslání je zájmové vzdělávání dětí, mládeže a dospělých, se sídlem Pallova ul. č. 6, Plzeň. Tato organizace je určena nejen pro děti předškolního věku, ale i pro žáky ZŠ, SŠ, studenty VŠ, pedagogické pracovníky a další osoby bez ohledu na jejich trvalý pobyt. Středisko volného času Radovánek si zřizuje statutárního zástupce, kdy na základě konkurzního řízení byla do funkce ředitelky jmenována od 1.8.2012 na období šesti let, paní Bc. Eva Tischlerová. Její funkce byla potvrzena rozhodnutím Rady Plzeňského kraje usnesením č. 3026/2015 ze dne 19.1.2015. Středisko je zaměřeno mimo jiné na aktuální potřeby a trendy v oblasti práce s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami a dětmi ze znevýhodněného sociokulturního prostředí. Zabývá se inkluzivním vzděláváním, výchovou a vzděláváním v oblasti multikultury a zdravého klima. Úspěchy slaví v technických činnostech, jako je plastické modelářství, robotika a letecké

¹⁴⁷ 2015 Plzeň evropské hlavní město kultury. *Dotace a granty* [online]. © 2015 Magistrát města Plzně [cit. 6.3.2015]. Dostupné z: <http://www.plzen.eu/obcan/urad/granty-a-dotace/>

¹⁴⁸ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, v platném znění a zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, v platném znění.

¹⁴⁹ Činnost domu dětí a mládeže upravují: zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon; zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících; zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech; Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání; související vyhlášky a nařízení jednotlivých ministerstev ČR; interní předpisy a směrnice organizace; vnitřní a organizační řád organizace; Školní vzdělávací program organizace; Rámcový celoroční harmonogram, který je součástí celoročního plánu; Strategický plán organizace; Roční plán činnosti; Preventivní program; Preventivní program proti šikaně; Koncepce podpory mládeže na období 2014-2020; Strategie vzdělávání politiky České republiky do roku 2020; Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávání soustavy Plzeňského kraje; Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky.

¹⁵⁰ Právníká osoba veřejného práva zřízená k plnění úkolů ve veřejném zájmu, upravuje zákon o rozpočtových pravidlech a zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Příspěvkové organizace jsou veřejnoprávními neziskovými organizacemi.

modelářství, tanec a umění, s účastí v národní i mezinárodní reprezentaci. Zájmové vzdělávání a další aktivity jsou zajišťovány ze strany odborného a pedagogicky připraveného týmu. Příloha č. 3 obsahuje základní logo a fotografie z akcí pořádaných střediskem.¹⁵¹

4. Neziskový sektor a jeho financování

Pro neziskový sektor je typické vícezdrojové financování, které zaručuje určitou finanční nezávislost a také finanční udržitelnost. Financování z více zdrojů znamená, že neziskové organizace mají příjmy různého původu, pocházející např. z darů, dotací, vlastních příjmů, od různých státních, soukromých, domácích nebo zahraničních sponzorů. Závislost organizace na jediném zdroji by totiž pro ni mohla znamenat ohrožení existence v případě oslabení či přerušení tohoto zdroje.¹⁵²

4.1. Zdroje financování

Příjmy neziskových organizací mohou být jak peněžní, tak naturální. U finančních zdrojů, které organizace využívají ke své činnosti, hovoříme o grantech různých nadací a nadačních fondů, státních dotacích a příspěvcích, finančních prostředcích získaných jak vlastním přičiněním, tak ze zahraničních zdrojů atd. Všechny tyto zdroje P. Frič rozděluje do tří základních skupin – zdroje z veřejných rozpočtů a fondů, ze soukromého sektoru a z příspěvků a činností neziskových organizací.¹⁵³

a) Příjmy z veřejných rozpočtů a fondů dále dělíme:

Granty a smlouvy – vláda poskytuje organizacím příspěvky na podporu specifické činnosti a programů. Může se jednat i o bilaterální prostředky (finanční prostředky plynoucí z EU, od zahraničních vlád apod.).

Mandatorní transfery – vláda z nařízení zákonem poskytuje příspěvky k financování organizací při uskutečňování jejich veřejně prospěšné

¹⁵¹ *Středisko volného času Radovánek. O nás* [online]. © 2015 Středisko volného času Radovánek [cit. 6.3.2015]. Dostupné z: <http://www.radovaneek.cz/index.php/partneri?id=42>

¹⁵² SKOVAJSA, Marek. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010. s. 158. ISBN 978-80-7367-681-0.

¹⁵³ FRIČ, Pavol, GOULLI, Rochdi. *Neziskový sektor v České republice*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, s. 176-185. ISBN 80-86432-04-1.

činnosti (činnost politických stran, církevních organizací, soukromých škol atd.).

Dotace a platby zprostředkované třetí stranou – zde hovoříme o sociálním zabezpečení, platbách zdravotního pojištění a další nepřímé vládní platby, které jsou hrazeny organizacím za služby poskytované jednotlivcům.

Finanční prostředky ze státního rozpočtu- v České republice poskytují dotaci nebo návratnou finanční výpomoc ze státního rozpočtu ústřední orgány státní správy (ministerstva, v současné době jich je 14), úřad práce, Akademie věd České republiky, Grantová agentura České republiky nebo organizační složka státu, kterou určí zvláštní zákon. Poskytování těchto prostředků probíhá v následujících formách:

- Příspěvky a dotace

Jsou poskytovány na základě specifických zákonů, vládních usnesení, nařízení vlády a ministerských vyhlášek. Financují se jimi zejména politické strany a hnutí, soukromé a církevní školy, církve a náboženské organizace.

- Veřejné zakázky

Veřejnou zakázkou se rozumí zakázka hrazená ze státního rozpočtu nebo z rozpočtu krajů, měst a obcí. Finanční prostředky mohou čerpat státní instituce a organizace, obce a města, podnikatelské subjekty, kraje a nestátní neziskové sektory. Veřejná podpora je určena na ochranu životního prostředí, rovnost žen a mužů, problematiku zdravotně postižených, problematiku drogově závislých apod.¹⁵⁴

- Smlouvy

Obec může poskytnout finanční příspěvek ze svých prostředků na základě konkrétní situace. Příspěvek nezisková organizace získá na smluvním základě a nemá tedy na něj právní nárok. Smluvně jsou podporovány zejména sociální služby, které by jinak musela obec finančně podporovat ze zákona sama, protože spadají do její působnosti.

¹⁵⁴ Evropské strukturální fondy a investiční fondy, *Portál o veřejných zakázkách* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [cit. 18.2.2015]. Dostupné z: <http://www.s-f.cz/cs/Informace-a-dokumenty/slovník-pojmu/V/Verejna-zakazka>

- Výběrové řízení na konkrétní projekty a úkoly

Projekty a úkoly předkládají neziskové organizace příslušným státním orgánům. Dotační řízení musí být v souladu se zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, Zásadami vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy, schválené usnesením vlády č. 92/2010 ze dne 1. února 2010, usnesením vlády č. 446 ze dne 16. června 2014 o Hlavních oblastech státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím pro rok 2015 a v souladu s právními předpisy týkajícími se dané problematiky, kterou má dotace podporovat. Dotace jsou na vybraný projekt poskytovány na dobu jednoho roku. V Příloze č. 4 se nachází schéma poskytování dotací.¹⁵⁵

- b) Příjmy ze soukromého sektoru, které se skládají ze čtyř příjmových složek:

Příjmy od nadací – zahrnují granty poskytované neziskovým organizacím nadacemi.

Dary a činnosti podnikatelské sféry – zahrnují dary přímo od podnikatelských společností nebo dary z obchodních či společenských nadací.

Individuální dary a sponzorství – přímé příspěvky od jednotlivců.

Sdružené formy získávání finančních prostředků – jedná se o příspěvky získané přes fundraisingová opatření, např. loterie, tomboly, veřejné sbírky sloužící více než jedné organizaci.

- c) Příjmy z příspěvků a činností neziskových organizací – jedná se o obchodní nebo komerční příjmy, rozlišujeme čtyři skupiny takových příjmů:

Poplatky a příspěvky za služby – klienti přispívají formou plateb za služby, které sami využívají a které nejsou hrazeny ze strany státu.

Členské příspěvky – hradí je členové organizace, uhrazení příspěvku znamená splnění podmínky členství.

Příjmy z prodeje činností – jedná se o příjmy z prodeje výrobků a služeb, které však nemají žádný vztah k primárnímu poslání neziskové organizace.

¹⁵⁵ PETRLÍKOVÁ, Blažena. Dotace ze státního rozpočtu a z rozpočtů územních samosprávných celků. *UNES – Účetnictví neziskového sektoru 3/2006*. [online]. [cit. 10.2.2015]. Dostupné z: [http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d8907v11723-dotace-ze-statniho-rozpocetu-a-z-rozpocetu-uzemnich-samosprav/?search_query=\\$issue=34I16](http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d8907v11723-dotace-ze-statniho-rozpocetu-a-z-rozpocetu-uzemnich-samosprav/?search_query=$issue=34I16)

Investiční výnosy – příjmy jsou získávány na základě obchodu s kapitálem a další ekonomické aktivity. Nejvýznamnější je fond amortizace, který eviduje spotřebu fixního kapitálu a tvoří rezervy na investici.

Zvláštní význam má v oblasti financování neziskového sektoru i nepřímá podpora státu, kdy se stát snaží podporovat tyto organizace jistými výhodami, které pro ně přináší finanční úspory: *Osvobození od daní* – jedná se o příjmy nepodléhající dani z příjmů nebo podmíněně osvobozené a *odpočet daru ze základu daně*.¹⁵⁶

Velká část příjmů neziskových organizací je rovněž tvořena naturálními prostředky. Mezi ně řadíme darování potravinové pomoci, budov, vybavení a příslušenství, technická pomoc, dále sem zahrnujeme i práci dobrovolníků. Naturální služby jsou ceněny dle tržních cen nebo ekvivalentních měr.¹⁵⁷

4.2. Dotace státu neziskovým organizacím

Významným zdrojem financování neziskového sektoru v ČR jsou veřejné rozpočty. Neziskové organizace mohou získat finance z veřejných rozpočtů několika způsoby¹⁵⁸:

- 1) státní dotační politika vůči neziskovým organizacím, vázaná na Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči neziskovým organizacím,¹⁵⁹
- 2) dotace přidělené mimo státní dotační politiku,
- 3) na základě smlouvy dle Občanského zákoníku,
- 4) podpora výzkumu a vývoje,
- 5) veřejná zakázka.

Státní dotační politika není závazná pro kraje a obce a je jediným rámcem podpory, určeným výslovně pro neziskové organizace. Ostatní způsoby získávání

¹⁵⁶ Upravuje zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁷ FRIČ, Pavol, GOULLI, Rochdi. *Neziskový sektor v České republice*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, s. 176-185. ISBN 80-86432-04-1.

¹⁵⁸ VAJDOVÁ, Tereza. *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice* [online]. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace [cit. 26.2.2015]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/dokumenty/zprava-o-neziskovom-sektoru-v-ceske-republice-24170/>

¹⁵⁹ Státní dotační politika vůči neziskovým organizacím je v ČR ukotvená v zásadách pro poskytování dotací ze státního rozpočtu nestátním neziskovým organizacím podle usnesení vlády ze dne 1. února 2010 č. 92, ve znění usnesení vlády ze dne 19. června 2013 č. 479 a usnesení vlády ze dne 6. srpna 2014 č. 657. Dotace lze poskytnout na projekty NNO, které jsou v souladu s cíli státní politiky.

financí z veřejných rozpočtů se vztahují i na další subjekty. V rámci státní dotační politiky poskytují v ČR dotace ministerstva, krajské a obecní úřady a další subjekty viz výše.

4.2.1. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace

Jedná se o stálý iniciativní a poradní orgán a je součástí Úřadu vlády ČR. Představuje základní institucionalizovanou formu spolupráce vlády ČR s nestátními neziskovými organizacemi. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace vznikla v roce 1992, tehdy jako Rada pro nadace.¹⁶⁰

Mezi konkrétní úkoly patří:¹⁶¹

- 1) Inicie a koordinace vzniku politických opatření vlády a procesu financování aktivit neziskových organizací ze státních a dalších veřejných rozpočtů. V této oblasti nalézá své opodstatnění následující opatření:
 - Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči neziskovým organizacím, schvalované každoročně vládou.
 - Rozbor financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů za jednotlivé rozpočtové roky, které bere vláda ČR každoročně na vědomí.
- 2) Zpřístupňování informací o působení státní a veřejné správy ve vztahu k neziskovým organizacím. V této oblasti nalézá své opodstatnění následující opatření:
 - Veřejně přístupný informační systém o neziskových organizacích, který spravuje Ministerstvo financí.
 - Publikace o poskytování dotací neziskovým organizacím z veřejných rozpočtů, určená pro veřejnost, vydávaná každý rok.
- 3) Neziskové organizace a EU. Zejména se jedná o zajištění principu partnerství a rovnost příležitostí při využívání Strukturálních fondů EU. V této oblasti nalézá své opodstatnění následující opatření:

¹⁶⁰ Rada vlády pro nestátní neziskové organizace byla zřízena usnesením vlády z 10. června 1992 č. 428 jako Rada pro nadace, usnesením vlády z 30. března 1998 č. 223 byla poté transformována na Radu vlády pro nestátní neziskové organizace.

¹⁶¹ VAJDOVÁ, Tereza. *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice* [online]. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace [cit. 26.2.2015]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/dokumenty/zprava-o-neziskovem-sektoru-v-ceske-republice-24170/>

- Zástupce neziskových organizací v monitorovacích výborech k národním operačním programům, které Rada vlády pro nestátní neziskové organizace vyhledala a doporučila řídicím orgánům.
 - Možnost zálohových plateb pro projekty neziskových organizací, podpořené Evropským sociálním fondem.
 - Spoluúčast na zajištění globálního grantu na posílení stability neziskových organizací v operačním programu Rozvoj lidských zdrojů a jeho implementace neziskovým subjektem.
 - Spoluúčast na zajištění zastoupení neziskových organizací v Evropském hospodářském a sociálním výboru.
- 4) Koordinace vztahů v trojici neziskové organizace, stát a samosprávné regiony prostřednictvím Rady vlády pro nestátní neziskové organizace. V této oblasti nalézá své opodstatnění následující opatření:
- Úsilí o decentralizace finančních prostředků, určených na podporu neziskových organizací ze státního rozpočtu na úroveň krajů.
 - Sdílená dotační schémata „Srovnání dotačních politik krajů“ a „Doporučení základních principů pro poskytování dotací na projekty neziskových organizací z rozpočtů krajů.“
- 5) Další rozdělování finančních prostředků z Nadačního investičního fondu a zpracování každoroční hodnotící informace o nadacích – příjemcích příspěvku z Nadačního investičního fondu pro vládu ČR.

Na webových stránkách rady najdeme přehled veřejně dostupných informačních zdrojů s problematikou týkající se neziskového sektoru. Mimo jiné zde nalezneme i informace o poskytnutých účelových dotacích ze státního rozpočtu, které jsou prezentovány v Centrální evidenci dotací ze státního rozpočtu IS CEDR III. V tomto registru jsou dále prezentována data z agentury SAPARD, z informačních systémů MSSF, ISPROFIN, EDS/SMVS a dalších zdrojů. Tyto data jsou dále využívána pro kontrolní a evidenční činnost orgánů finanční správy. Systém obsahuje údaje od roku 1999 a jsou vždy čtvrtletně aktualizovány.

Informace v Centrálním registru dotací je zpřístupněn na internetu v souladu se zákonem č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.¹⁶²

4.2.2. Nadační investiční fond

Nadační investiční fond (NIF) vznikl v roce 1991 na základě zákona ČNR č. 171/1991 Sb., pro účely podpory nadací určených Poslaneckou sněmovnou parlamentu ČR na návrh vlády. Vláda vyčlenila 1 % akcií z druhé vlny kupónové privatizace jako majetek tohoto fondu. Návrh na rozdělení prostředků z NIF připravila Rada vlády pro nadace (od roku 1998 Rada vlády pro nestátní neziskové organizace) v roce 1997. Rada stanovila dvě základní zásady:¹⁶³

- příspěvky z NIF dostanou nadace, které uspějí ve výběrovém řízení, a které se osvědčily poskytováním grantů v minulosti,
- příspěvek z NIF je určen do nadačního jmění a nadace budou využívat na granty pouze každoroční výnosy.

V roce 1998 rozhodla vláda o vypsání výběrového řízení na příspěvek z NIF a o rok později došlo k jeho uskutečnění a rozdělení prvních 484 milionů korun mezi 38 nadací. V roce 2001 proběhla II. etapa rozdělení prostředků z NIF. Tentokrát bylo na základě výběrového řízení rozděleno mezi 64 nadací 849,3 milionů korun a podíl na budoucím výnosu z prodeje zbývajících akcií v portfoliu NIF. Uzavřením smluv, převodcem finančních prostředků a následným prováděním kontroly nakládání s těmito prostředky a plnění smluvních povinností byl pověřen Fond národního majetku ČR (FNM). Nadace a FNM uzavřeli smlouvu o převodu finančních prostředků, která mimo jiné stanovuje podmínky užití příspěvku z NIF. Na konci roku 2005 FNM ČR zanikl a činnosti spojené s NIF byly převedeny na Ministerstvo financí ČR. Příspěvky z NIF znamenaly pro příjemce výrazné posílení nadačního jmění a přispěly tak k zajišťování dlouhodobé finanční stability českých nadací.¹⁶⁴

¹⁶² Rada vlády pro nestátní neziskové organizace. *Informační zdroje o NNO* [online]. Vláda České republiky © 2009-2014 [cit. 3.3.2015]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/informacni-zdroje/>

¹⁶³ Fórum dárců. *Co je to Nadační investiční fond* [online]. Fórum dárců © 2010 [cit. 4.3.2015]. Dostupné z: <http://www.donorsforum.cz/nadace-a-fondy/nadacni-investicni-fond.html>

¹⁶⁴ Rada vlády pro nestátní neziskové organizace. *Hodnotící informace o činnosti nadací – příjemců příspěvku z Nadačního investičního fondu v roce 2012* [online]. [cit. 5.3.2015]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/HI_2012.pdf

Příspěvky z Nadačního investičního fondu mohou být poskytovány:

- a) Občanským sdružením, obecně prospěšným společenstvem, účelovým zařízením církví,
- b) Nadacím a nadačním fondům za podmínky, že nejméně 80 % příspěvku bude použito na nadační příspěvky třetí osobě a nejvíce 20 % na správu nadace nebo na zvýšení nadačního jmění,
- c) Veřejnoprávním institucím,
- d) Příspěvkovým a rozpočtovým organizacím za předpokladu, že samy vloží nejméně 50 % finančních prostředků do předmětného projektu.

V průběhu dvou etap rozdělování příspěvků z NIF byly nadacím poskytnuty příspěvky v celkové výši 2.419.742.000 Kč. Celkem získalo příspěvek z NIF 69 nadací a 1 nadační fond. Zatím poslední částka byla nadacím rozdělena v roce 2006 s tím, že k zápisu těchto příspěvků do nadačního jmění docházelo na začátku roku 2007.¹⁶⁵

4.3. Finanční možnosti pro neziskové organizace z fondů EU

Kromě státních a soukromých finančních prostředků mohou české neziskové organizace čerpat podporu také z fondů Evropské unie (EU).

Finanční prostředky čerpané z fondů EU jsou určeny na pomoc méně rozvinutým regionům, na podporu adaptace a modernizace politik a systémů vzdělávání a odborné přípravy zaměstnanosti. Hovoříme zde o strukturálních fondech, které jsou nástrojem k dosahování ekonomické a sociální soudržnosti EU. EU usiluje o rovnoměrný hospodářský a společenský rozvoj všech svých členských států a regionů a má zájem zmírnit rozdíly v životní a ekonomické úrovni mezi chudšími a bohatšími zeměmi unie. Tomuto úsilí souhrnně říkáme evropská politika hospodářské a sociální soudržnosti neboli kohezní politika.¹⁶⁶

¹⁶⁵ Rada vlády pro nestátní neziskové organizace. *Hodnotící informace o činnosti nadací – příjemců příspěvku z Nadačního investičního fondu v roce 2012* [online]. [cit. 5.3.2015]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/HI_2012.pdf

¹⁶⁶ HRDÝ, Milan. *Hodnocení ekonomické efektivity investičních projektů EU*. 1. Vydání. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-137-4.

V mé práci popíši dva významné strukturální fondy, kterými jsou:¹⁶⁷

Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF)

Byl zřízen v roce 1972, fungovat začal od roku 1975 a od roku 1988 je integrován do regionální politiky EU. Jedná se o základní nástroj regionální politiky za účelem financování strukturální pomoci prostřednictvím regionálních rozvojových programů, zaměřený na nejvíce postižené regiony s cílem odstranění rozdílů. ERDF se v současné době zaměřuje především na investice do infrastruktury (zejména v nejméně rozvinutých regionech), podporu malého a středního podnikání v regionech, podporu zaměstnanosti a na územní spolupráci v rámci EU.

Evropský sociální fond (ESF)

Založen byl v roce 1960. Hlavním účelem fondu jsou investice na rozvoj lidských zdrojů, řešení problematiky nezaměstnanosti, rozvoj trhu práce v oblasti zvyšování konkurenceschopnosti podniků a na problematiku rovných příležitostí pro všechny v přístupu na trh práce. Zejména ESF se podílí na finanční podpoře neziskového sektoru.

Vedle strukturálních fondů existuje od roku 1993 **Kohezní fond (Fond soudržnosti, FS)** ustanovený Maastrichtskou smlouvou. Fond soudržnosti není strukturálním fondem. Nezaměřuje se na regionální politiku, ale je orientován na území celého státu a spolufinancuje velké projekty v oblasti životního prostředí a transevropských dopravních sítí. Zasahuje také do oblastí souvisejících s udržitelným rozvojem (energetika, využívání obnovitelných zdrojů, atd.). Prostředky z Kohezního fondu se vztahují na členské státy s HDP nižším než 90 % průměru Společenství.¹⁶⁸

K realizaci evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti se v současné době zapojily i další fondy – Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova, Evropský námořní a rybářský fond.

¹⁶⁷ BAJER, Petr. MATYÁŠ, Jiří. Praktický průvodce dotacemi z fondů Evropské unie. 1. Vydání. Brno: Eurospolečnost, 2009. ISBN 978-80-254-4017-9.

¹⁶⁸ MALACH, Antonín. Jak podnikat po vstupu do EU. 1. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0906-6.

Každá členská země předkládá Evropské komisi ke schválení operační programy (OP), které jsou zprostředkujícím mezistupněm mezi třemi hlavními evropskými fondy (FS, ESF, ERDF) a konkrétními příjemci finanční podpory v členských státech a regionech. ČR si pro období 2014-2020 vyjednala 20 operačních programů. Pro českou republiku byly vyčleněny z rozpočtu Evropské unie finanční prostředky ve výši téměř 24 miliard eur.¹⁶⁹

Programy jsou připravovány v gesci příslušných resortů a projednávány s relevantními partnery regionálními, lokálními, hospodářskými i sociálními a také zástupci neziskového sektoru. Koordinací přípravy programových dokumentů jak na úrovni ČR, tak i EU bylo pověřeno Ministerstvo pro místní rozvoj ČR.¹⁷⁰

Každý subjekt, který chce požádat o finanční podporu z fondů EU, musí předložit projekt řídicímu orgánu operačního programu. Řídící orgány mají nejvyšší pravomoci v poskytování dotací v jednotlivých zemích. Jejich úkolem je dohlížení na správnost řízení a realizaci programu v souladu s národními normami a předpisy Evropské unie. Tyto řídicí orgány spadají pod Národní orgán pro koordinaci, který dohlíží na naplňování Národního strategického referenčního rámce. V Příloze č. 5 jsou uvedeny operační programy a k nim jejich jednotlivé řídicí orgány. Řídící orgán může část svých pravomocí přenést na zprostředkující subjekt, a to na jednotlivé odbory ministerstev, či jimi zřízené organizace např. Czechinvest.¹⁷¹

¹⁶⁹ Evropské strukturální a investiční fondy. *Informace o fondech* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj [cit. 5.3.2015]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU>

¹⁷⁰ Pověření na základě usnesení vlády č. 650 ze dne 31. srpna 2011.

¹⁷¹ Evropské strukturální a investiční fondy. *Programy pro programové období 2014-2020* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj [cit. 5.3.2015]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/2014-2020/Operacni-programy>

Závěr

Bakalářská práce na téma „Poslání neziskového sektoru v současné společnosti“ se zabývá podrobným vymezením neziskového sektoru v České republice a fungováním organizací, které v něm působí. Za cíl jsem si stanovila zmapování vývoje a poslání neziskového sektoru v našich podmínkách, provedení základní charakteristiky neziskového sektoru a definování jeho vztahu ke společnosti v současné době. Na závěr jsem se zabývala otázkou financování.

Definice neziskového sektoru není v dostupných pramenech jednoznačná, neboť jsem se při studiu setkávala s různými termíny. Jednalo se o pojmy občanská společnost, občanský sektor, třetí sektor, soukromé neziskové organizace, nestátní neziskové organizace a mnoho dalších výrazů. Ustálení termínu jsem nenalezla ani v žádné právní normě. Nepřesné je samotné označení „neziskový“, neboť organizace vedle své hlavní činnosti mohou dosahovat zisk a proto by byl výstižnější termín not-for-profit, což v překladu znamená nezaměřené na zisk. Univerzálně použitelnou definici, kterou jsem použila i pro mou práci, představuje tzv. strukturálně-operacionální definice, zavedená Salomonem a Anheierem a často používaná v mezinárodních srovnávacích výzkumech.

Z historického pohledu navazuje neziskový sektor v České republice na bohatou tradici. Filantropie má u nás své kořeny v křesťanské filosofii. Charitativní činnosti, které vycházely z křesťanského učení o lásce k bližnímu, se zaměřovaly zejména na péči o chudé, sirotky, seniory a zdravotně postižené. Z hlediska existence institucí v oblasti nestátního neziskového sektoru vznikaly již od 13. století nadace, které byly zaměřeny zejména na podporu církví a duchovního vzdělávání. Nadace a spolky měly vždy významný podíl na národní, kulturní a politické emancipaci (viz například Národní obrození, vznik Československé republiky v roce 1918, Sametová revoluce v roce 1989). Tradice spolkové činnosti a neziskových organizací byla zpřetrhána v době totalitních režimů – fašistického a komunistického, kdy byla svobodná iniciativa občanů nežádoucí. Rok 1989 přinesl v této oblasti zásadní změnu. Začaly vznikat tisíce nestátních neziskových organizací a celý sektor prošel od té doby řadou změn. Rozvoj neziskového sektoru byl v reformním období od roku 1989 ve srovnání se

sektorem podnikatelským a státním výrazně zanedbán, a to jak z hlediska vytváření legislativních podmínek pro jeho existenci, tak z hlediska praktické podpory ze strany státu.

Neziskové organizace můžeme v současné společnosti charakterizovat jako právnické osoby, které nejsou založeny za účelem podnikání nebo tvorby zisku. Jejich základním cílem je uspokojení potřeb občanů a jsou většinou financovány z veřejných rozpočtů. Poslání neziskových organizací je definováno souborem potřeb, které příslušná organizace uspokojuje prostřednictvím užitečných hodnot produkovaných statků a služeb.

Ve velké míře ovlivnila neziskový sektor rekonstrukce soukromého práva, jehož součástí je nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. a zákon o obchodních korporacích č. 90/2012 Sb., k níž došlo v lednu 2014. Vzhledem k nové právní úpravě v této oblasti, jsem se zabývala rozborem těch právních forem neziskových organizací, které jsou v současné době aktuální, mezi něž jsem zařadila spolek, obecně prospěšné společnosti, ústavy, nadace, nadační fondy a evidované právnické osoby.

V zájmu zachování celistvosti pracuji v mé práci i s podnikatelskými právnickými osobami, i když jen s těmi, u kterých zákon povoluje jinou činnost, než podnikatelského charakteru. Mezi ně jsem zahrнула akciovou společnost, společnost s ručením omezeným a družstvo. Ve vztahu k nové právní formě sociální družstvo, které se objevilo v souvislosti s novým zákonem o obchodních korporacích, se setkáváme v oblasti ekonomie i s novým fenoménem – sociální podnikání.

Nový občanský zákoník zavádí ve svých ustanoveních § 146 až § 150 do českého právního řádu po vzoru standardních zahraničních úprav institut veřejné prospěšnosti. Status veřejné prospěšnosti může získat jakákoli právnická osoba bez ohledu na svoji právní formu, pokud splní podmínky stanovené tímto zákonem, na který odkazuje občanský zákoník v § 147.

Tato nová právní úprava si klade za cíl zvýšení transparentnosti a důvěry veřejnosti v právnické osoby poskytující veřejně prospěšnou činnost a zlepšení jejich postavení ve společnosti. Status veřejné prospěšnosti si bude moci zapsat taková právnická osoba, jejímž posláním je přispívat v souladu se zakladatelským

právním jednáním vlastní činností k dosahování obecného blaha a která je zapsána ve veřejném rejstříku. Nový občanský zákoník výslovně předvídá přijetí zvláštního předpisu, který by status veřejné prospěšnosti upravil, avšak návrh zákona o statusu veřejné prospěšnosti byl dne 12. září 2013 Senátem zamítnut a nadále se nachází v připomínkovém řízení.

Postavení státu vůči neziskovému sektoru bychom mohli shrnout do dvou základních bodů. Vytváření právního rámce pro existenci a činnost neziskových organizací a poskytování finančních prostředků, které lze zjednodušeně charakterizovat buď jako finanční podporu rozvoje neziskového sektoru, nebo jako nákup jejich služeb pro občany.

Partnerství státu a neziskového sektoru je do značné míry ovlivňováno pravidly unijního práva, zejména u těch partnerství, která zahrnují obstarávání zboží, stavebních prací a služeb za úplatu v rámci veřejných zakázek. Jestliže se tedy veřejná moc v členských státech EU rozhodne k obstarání určité kategorie veřejných statků uplatnit některou formu partnerství, bude současně nezbytné důsledně respektovat požadavky unijního práva, jejichž vyloučení bude možné pouze výjimečně v situacích, kde to odůvodňuje naléhavý veřejný zájem, jehož existenci by veřejná moc byla schopna prokázat.

Pro neziskové organizace je typické vícezdrojové financování. Organizace pro svoji činnost využívají vlastní zdroje (příspěvky členů, výnosy z vlastní činnosti apod.), sponzorské dary nebo dotace ze státního rozpočtu nebo z rozpočtu krajů a obcí. Na tyto dotace není právní nárok a jejich poskytování se řídí předem stanovenými podmínkami. Dalším zdrojem financování jsou zahraniční zdroje, kdy z hlediska objemu jsou významné především dotace ze strukturálních fondů Evropské unie.

Strukturální fondy Evropské unie zahrnují širokou škálu nástrojů finanční pomoci a slouží především k podpoře hospodářského růstu regionů, zlepšování vzdělanosti jejich obyvatel a snižování sociálních nerovností. Operační programy, v rámci kterých jsou finanční prostředky čerpány, spadají do gesce různých resortů a regionů, tj. řídicích orgánů. Prostředky strukturálních fondů EU jsou určeny pro kvalitní a udržitelné projekty, které přispějí k uskutečnění stanovených

cílů operačních programů. Nestátní neziskové organizace patří mezi oprávněné příjemce finančních prostředků ze strukturálních fondů.

Podle mého názoru tkví základní význam neziskového sektoru zejména v tom, že umožňuje občanům prosazovat svá základní občanská a politická práva, svobodně usilovat o cíle podle vlastní volby, hájit své zájmy a kontrolovat výkon politické moci. V současné době se totiž zvyšuje závislost moderního společenského života na politickém a ekonomickém systému neboli na státu a trhu, přičemž tyto systémy jsou na jedné straně nepostradatelné, avšak samy o sobě nedávají dostatečnou garanci svobody a v některých případech ji mohou dokonce i potlačovat.

Resumé

Non-profit organizations affect and interfere with various areas of human activity. We encounter them most often in the areas connected with taking care of the youth, education, health and social care, culture, science and technology, the environment and many others.

Organizations involved in non-profit activities may be of a various legal form but what is important for their activity is that they are not founded with the intention of making profit but with the aim of community service. They contribute to the good of the general public, work towards the well-being of people, of particular groups or the community in general. However, in no way are they prohibited from generating profit or from being involved in business activity. Being non-profit in the case of these organizations means that any profit generated may not be divided among the founders, members of the organization or its employees, but it must be used for further development of the organization.

In many countries non-profit organizations are very important, because they represent the disadvantaged or excluded citizens to help them gain political attention and try to provide them with material and financial support. The role of non-profit organizations is connected mainly with the needs of society, providing services and helping those that need help.

This work describes the basic role of the State regarding the non-profit sphere. On the one hand, the State creates the legal framework for the existence and activity of non-profit organizations and, on the other, it provides them with financial resources which may be characterized simply as either financial support of the development of the non-profit sphere or the purchase of their services for the citizens. An important feature of the connection of the State and the non-profit sphere is the co-operation in dealing with problems that are related both to the authority of a particular department and the activity of a particular non-profit organization.

In society today we could define the importance of these organizations in the way that they participate in compensating the shortcomings of the services and goods provided by the government and commercial organizations.

This bachelor thesis takes into consideration the recodification of the Private law from January 2014 which includes the new Civil code and the Corporate code, which replaced the former Commercial code. These changes considerably affected the sphere of non-profit organizations.

One of the aims of this thesis is mapping the development and the role of the non-profit sphere in our conditions. Constituent aims include describing the basic characteristics of the non-profit sphere, defining its relation to modern society and evaluating the co-operation in one particular case of the non-profit organization Radovánek in Plzeň. The last constituent aim of the paper is analyzing the method of financing.

Due to the large scope of the topic, the thesis only describes a few important aspects of the issue and tries to analyze them from the general point of view.

PŘEHLED PRAMENŮ:

Monografie

1. BAJER, Petr. MATYÁŠ, Jiří. Praktický průvodce dotacemi z fondů Evropské unie. 1. Vydání. Brno: Eurospolečnost, 2009. ISBN 978-80-254-4017-9.
2. DOSTÁL, Pavel. Role církve. In: Sborník textů mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University, CNP, ISS, Praha, říjen, 1999.
3. DUBEN, Rostislav. *Neziskový sektor v ekonomice a společnosti*. 1. vydání. Praha: Codex Bohemia s.r.o., 1996. s. 74. ISBN 80-85963-19-1.
4. FRIČ, Pavol, GOULLI, Rochdi. *Neziskový sektor v České republice*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, s. 17. ISBN 80-86432-04-1.
5. HRDÝ, Milan. Hodnocení ekonomické efektivity investičních projektů EU. 1. vydání. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-137-4.
6. LOUDA, Tomáš a kol. *Partnerství veřejného a soukromého sektoru: právní a ekonomické aspekty*. 1. vydání. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2010. str. 74-75. ISBN 978-80-904024-8-5.
7. MALACH, Antonín. Jak podnikat po vstupu do EU. 1. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0906-6.
8. REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru, Základy ekonomiky, teorie a řízení*. 2. vydání. Praha: Ekopress, 2007. str. 35-36. ISBN 978-80-86929-25-5.
9. SALAMON, M. Lester, ANHEIER, K. Helmut. Social Origins of Civil Society: Explaining the Nonprofit Sector Cross-Nationally. JHU, Institut for Policy Studies, Working Paper Number 22, August, 1996. ISBN 1-886333-23-8.
10. SKOVAJSA, Marek. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010. s. 158. ISBN 978-80-7367-681-0.

11. SMITH, S. R. a K. A. Grønbjerg (2006). Scope and Theory of Government-Nonprofit Relations. In: SKOVAJSA, Marek. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010. s.103-108. ISBN 978-80-7367-681-0.
12. STEJSKAL, Jan. *Neziskové organizace – vybrané problémy ekonomiky se zaměřením na nestátní neziskové organizace*. 1. vydání. Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7357-973-9.
13. STRECKOVÁ, Yvonne, MALÝ, Ivan. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. Praha: Computer Press, 1998. ISBN 80-7226-112-6.

Zákonná úprava a interní akty řízení

1. Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
2. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č. 424/1991 S., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 586/1992 Sb., o dani z příjmu, v platném znění.
5. Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
7. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, v platném znění
8. Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, v platném znění
9. Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění pozdějších předpisů.

10. Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 139/2006 Sb., o koncesním řízení a koncesních smlouvách.
11. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.
12. Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.
13. Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

Časopisecké články

1. BADELDT, Christoph. Entrepreneurship theories of the non-profit sector. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, Vol. 8, Issue 2, 1997. s. 162-178. ISSN 0957-8765.
2. HANSMANN, H. The Role of Nonprofit Enterprise. *Yale Law Journal* 89: 839-901, 1980.
3. PUTNAM, R.D. *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, N.J.: Princeton University Press 1993.
4. TŮMA, Oldřich, Počátky neziskového sektoru v Českých zemích. In: Sborník textů mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University, CNP, ISS, Praha, říjen, 1999.
5. QUANDAGNO, Jill. Theories of the Welfare State. *Annual Review of Sociology* 13: 109-128, 1987.
6. VÍT, Petr. Shrnutí nejdůležitějších změn účinných od 1. ledna 2014. *Svět neziskovek*, 03/2014, s.15, ISSN 1803-8824.
7. VÍT, Petr. Obecná úprava právnických osob v novém občanském zákoníku. *Svět neziskovek*, 04/2014, s. 12. ISSN 1803-8824.
8. VÍT, Petr. Občanská sdružení – spolky po 1. lednu 2014. *Svět neziskovek*, 05/2014, s. 13. ISSN 1803-8824.
9. WEISBROD, Burton. *The Voluntary Nonprofit Sector*. Lexington, MA: Lexington Books, 1977.

Webové stránky

1. BEDNÁRIKOVÁ, Daniela. Příklady dobré praxe aneb sociální podnikání v České republice a zahraničí [online]. Praha: P3 - People, Planet, Profit, 2012 [cit. 2. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.ceske-socialni-podnikani.cz/images/pdf/Priklady_dobre_praxe_socialni_podniky_P3_u.pdf
2. DEVEROVÁ, L.: Nový občanský zákoník - jaké změny přináší pro neziskové organizace. *Grantis*. č. 10/2003 [online]. Informační centrum neziskových organizací 2003 [cit. 15.3.2015]. Dostupné z: <http://nno.ecn.cz/index.stm?apc=nN1x2--&x=151450>
3. DTI. Social enterprise, a strategy for success 2002 [online]. Department of Trade and Industry [cit. 17. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.cabinetoffice.gov.uk/third_sector/social_enterprise/~//media/assets/www.cabinetoffice.gov.uk/third_sector/se_strategy_2002%20pdf.ashx
4. Evropské strukturální a investiční fondy. *Informace o fondech* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj [cit. 5.3.2015]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU>
5. Evropské strukturální fondy a investiční fondy, *Portál o veřejných zakázkách* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [cit. 18.2.2015]. Dostupné z: <http://www.s-f.cz/cs/Informace-a-dokumenty/slovník-pojmu/V/Verejna-zakazka>
6. Evropské strukturální a investiční fondy. *Programy pro programové období 2014-2020* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj [cit. 5.3.2015]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/2014-2020/Operacni-programy>
7. Fórum dárců. *Co je to Nadační investiční fond* [online]. Fórum dárců © 2010 [cit. 4.3.2015]. Dostupné z: <http://www.donorsforum.cz/nadace-a-fondy/nadacni-investicni-fond.html>
8. JURČÍK, Radek. *Analýza navrhované právní úpravy PPP projektů a její srovnání s právní úpravou de lege lata* [online]. [cit. 26.3.2015]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/financ/jurcik.pdf>

9. Nový občanský zákoník. *Zákon o obchodních korporacích, Společnost s ručením omezeným* [online]. © 2013-2015 Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 16.3.2015]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/obchodni-korporace/konkretni-zmeny/spolecnost-s-rucenim-omezenym/>
10. Neziskovky CZ. *Legislativa, zákony pro NNO* [online]. [cit. 10.2.2015]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/clanky/511_559/fakta_legislativa/
11. Neziskovky CZ. *O neziskových organizacích* [online]. [cit. 10.2.2015]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/clanky/511_538/fakta_neziskovky-v/
12. Neziskovky CZ. *Změna právní úpravy obecně prospěšných společností od 1.1.2011* [online]. [cit. 15.3.2015]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/clanek/1583/511_559/fakta_legislativa-a-ucetnictvi/zmena-pravni-upravy-obecne-prospesnych-spolecnosti-od-1-1-2011/
13. PETRLÍKOVÁ, Blažena. Dotace ze státního rozpočtu a z rozpočtů územních samosprávných celků. *UNES – Účetnictví neziskového sektoru 3/2006*. [online]. [cit. 10.2.2015]. Dostupné z: [http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d8907v11723-dotace-ze-statniho-rozpocet-a-z-rozpocet-uzemnich-samosprav/?search_query=\\$issue=34I16](http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d8907v11723-dotace-ze-statniho-rozpocet-a-z-rozpocet-uzemnich-samosprav/?search_query=$issue=34I16)
14. Principy sociálního podniku [online]. TESSEA [cit. 15. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Komunikace/Spolecenska_odpovednost/Spolecenska_odpovednost/Prilohy/principy_soc_podniku.pdf
15. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace. *Hodnotící informace o činnosti nadací – příjemců příspěvku z Nadačního investičního fondu v roce 2012* [online]. [cit. 5.3.2015]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/HI_2012.pdf
16. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace. *Informační zdroje o NNO* [online]. Vláda České republiky © 2009-2014 [cit. 3.3.2015]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/informacni-zdroje/>

17. *Středisko volného času Radovánek. O nás* [online]. © 2015 Středisko volného času Radovánek [cit. 6.3.2015]. Dostupné z: <http://www.radovaneck.cz/index.php/partneri?id=42>
18. Svaz českých a moravských výrobních družstev. *Založení družstva* [online].[cit. 3.3.2015]. Dostupné z: <http://www.scmvd.cz/scmvd/druzstevni-podnikani/46-zalozeni-druzstva>
19. VAJDOVÁ, Tereza. *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice* [online]. Rada vlády pro nestátní neziskové organizace [cit. 26.2.2015]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/dokumenty/zprava-o-neziskovem-sektoru-v-ceske-republice-24170/>
20. Zákon o obchodních korporacích. *Akciová společnost* [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR © 2013-2015 [cit. 11.3.2015]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/obchodni-korporace/konkretni-zmeny/akciová-spolecnost/>
21. 2015 Plzeň evropské hlavní město kultury. *Dotace a granty* [online]. © 2015 Magistrát města Plzně [cit. 6.3.2015]. Dostupné z: <http://www.plzen.eu/obcan/urad/granty-a-dotace/>

Seznam příloh:

- 1) Legislativní rámec neziskového sektoru
- 2) Členění neziskových organizací podle právní úpravy České republiky
- 3) Středisko volného času Radovánek – logo, fotografie
- 4) Schéma poskytování dotací
- 5) Operační programy a jeho příslušný řídicí orgán

Příloha č. 1 - Legislativní rámec neziskového sektoru

a) Základní předpisy

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech

Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

b) Účetní a daňové předpisy

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů v aktuálním znění

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty

Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitosti

Zákon č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí

c) Veřejné sbírky, loterie a tomboly, dobrovolnictví

Zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách

Zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě

d) Sociální služby, zaměstnávání postižených osob

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

e) Profesní komory, které mohou realizovat i veřejně prospěšnou činnost

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii

Zákon č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře

Zákon č. 237/1991 Sb., o patentových zástupcích

Zákon č. 381/1991 Sb., o Komoře veterinárních lékařů České republiky

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti

Zákon č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců ČR

Zákon č. 524/1992 Sb., o auditorech a Komoře auditorů ČR

f) Rozpočtové a příspěvkové organizace

Zákon č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice

Vyhláška č. 205/1991 Sb., o hospodaření s rozpočtovými prostředky státního rozpočtu České republiky a o finančním hospodaření rozpočtových a příspěvkových organizací

g) Ostatní organizace, které mohou mít vztah k neziskovému sektoru

Zákon č. 283/1992 Sb., o České akademii věd

Zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi

Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlase

Zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí

Zákon č. 239/1992 Sb., o Státním fondu kultury České republiky

Zákon č. 241/1992 Sb., o Státním fondu České republiky pro podporu a rozvoj české kinematografie

Zákon č. 113/1993 Sb., o Fondu dětí a mládeže

h) Veřejné zakázky

Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 139/2006 Sb., o koncesních smlouvách a koncesním řízení (koncesní zákon), ve znění pozdějších předpisů

ch) Výběrové řízení na konkrétní projekty a úkoly

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla)

Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy, schválené usnesením vlády č. 92/2010 ze dne 1. února 2010

Usnesení vlády č. 446 ze dne 16. června 2014 o Hlavních oblastech státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím pro rok 2015

i) Dotace

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech o změně některých souvisejících zákonů

Vyhláška č. 505/2002 Sb., k provedení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů

Zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole

Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů

Příloha č. 2 - Členění neziskových organizací podle právní úpravy České republiky

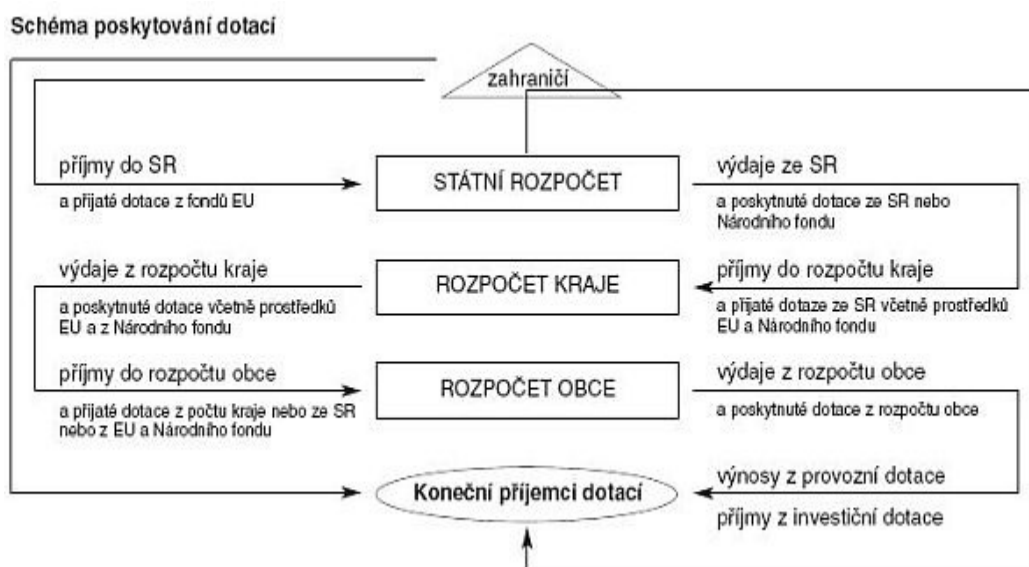
- 1) Neziskové soukromoprávní organizace vzájemně prospěšné
 - Spolky
 - Zájmová sdružení právnických osob, pokud tato sdružení mají právní subjektivitu
 - Sdružení bez právní subjektivity
- 2) Neziskové soukromoprávní organizace veřejně prospěšné
 - Ústavy
 - Fundace
 - Politické strany a politická hnutí
 - Círky a náboženské společnosti, církevní právnické osoby
- 3) Neziskové veřejnoprávní organizace rozpočtového a příspěvkového typu
 - Organizační složky státu u územních samosprávních celků
 - Obce, kraje
 - Ústavní soud ČR a Nejvyšší kontrolní úřad
 - Vězeňská služba a justiční stráž
 - Akademie věd ČR a Grantová agentura ČR
- 4) Ostatní neziskové veřejnoprávní organizace veřejně prospěšné
 - Český rozhlas, Česká televize
 - Státní podnik
 - Veřejná vysoká škola
 - Česká národní banka
 - Všeobecná zdravotní pojišťovna, Státní fondy
- 5) Neziskové soukromoprávní organizace typu obchodních společností a jim podobných s možností globálního poslání veřejně i vzájemně prospěšné činnosti
 - Společnost s ručením omezeným
 - Akciová společnost
 - Družstvo

Příloha č. 3 - Středisko volného času Radovánek – logo, fotografie

Zdroj: *Středisko volného času radovánek. Galerie* [online]. © 2015 Středisko volného času Radovánek [cit. 6.3.2015]. Dostupné z: <http://www.radovaneek.cz/index.php/galerie>

Příloha č. 4 – Schéma poskytování dotací

Zdroj: PETRLÍKOVÁ, Blažena. Dotace ze státního rozpočtu a z rozpočtů územních samosprávných celků. *UNES – Účetnictví neziskového sektoru 3/2006* [online]. [cit. 10.2.2015]. Dostupné z: [http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d8907v11723-dotace-ze-statniho-rozpocet-a-z-rozpocet-uzemnich-samosprav/?search_query=\\$issue=34I16](http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d8907v11723-dotace-ze-statniho-rozpocet-a-z-rozpocet-uzemnich-samosprav/?search_query=$issue=34I16)

Příloha č. 5 – Operační programy a jeho příslušný řídicí orgán

Operační program	Řídicí orgán
Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost	Ministerstvo průmyslu a obchodu
Výzkum, vývoj a vzdělávání	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Zaměstnanost	Ministerstvo práce a sociálních věcí
Doprava	Ministerstvo dopravy
Životní prostředí	Ministerstvo životního prostředí
Integrovaný regionální operační program	Ministerstvo pro místní rozvoj
Operační program Praha – pól růstu ČR	Magistrát hlavního města Prahy
Technická pomoc	Ministerstvo pro místní rozvoj
Rybářství	Ministerstvo zemědělství
Program rozvoje venkova	Ministerstvo zemědělství
Přeshraniční spolupráce mezi ČR a Polskem	Ministerstvo pro místní rozvoj
Přeshraniční spolupráce mezi ČR a Slovenskou republikou	Ministerstvo pro místní rozvoj
Přeshraniční spolupráce mezi ČR a Rakouskem	Ministerstvo pro místní rozvoj
Přeshraniční spolupráce mezi ČR a Bavorskem	Ministerstvo pro místní rozvoj
Přeshraniční spolupráce mezi ČR a Saskem	Ministerstvo pro místní rozvoj
Program národní spolupráce Central Europe 2020	Ministerstvo pro místní rozvoj
Operační program nadnárodní spolupráce Danube	Ministerstvo pro místní rozvoj
Program meziregionální spolupráce INTERREG EUROPE	Ministerstvo pro místní rozvoj
ESPO 2020	
Operační program INTERACT III	

Zdroj: Evropské strukturální a investiční fondy. *Programy pro programové období 2014-2020* [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj [cit. 5.3.2015]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/2014-2020/Operacni-programy>